

△ *V Praze 31. prosince*

Nebojte se, nebudu mít dlouhé kázání. Ani tolik kapek nespotřebuju černého ingoustu, mnoho-li vy vypijete sklenic zeleného vína na zdraví papeže Silvestra. Umřel chudák Silvestr už roku 335 a musil as spáchat mnoho hříchů, že ho hledíme posud ještě výročními libacemi svými vydobýt z předpeklí!

Také neočekávejte, že užiju novoročního dne vůbec dle běžného obyčeje. Obyčejem lidí je, že nad odevřeným hrobem, do něhož prošlý rok se uložil, místo „pohřebních“ mají řeči zrovna „šibeniční“, jako by mrtvolu věšeli na čekan. Mladému roku zpívají zato napřed hymny. A když malují obrazně starý a mladý rok, kreslí onen co starce otrhance a tento co ideálního génia, plného jasu a krásy. Mizerná nevděčnost, vždyť minulý rok se nám dal alespoň celý a přinesl zde onde přec nějakou radost, — mizerné pochlebenství, vždyť ani nevíme, nedá-li nám rok nový celý vrch bídy a nezrubne-li nás vůbec prvním hned dechem svým! Víím, že starý rok a nový rok jsou jen vlnami v proudu času, ne dva břehy u proudu toho, a že nemůžeme svléknout obnošené, protivné své hadry na břehu jednom, ponořit se v osvěžující vlny, přeplavit se na břeh druhý a zde obléci se v roucho nové —

aj „volnost“ zove se to roucho nové,
a „spravedlnost“, „láska“ — toť jsou roucha lemy.

A prorokovat také nebudu. Věhlasu bych měl k tomu dost, pokud mně známo, ale včasná mlčelivost zdobí muže. Sama příroda je nejmohutnější tam, kde je mlčeliva, něma. Jsem vůbec jak ten milý slavík — vy vidíte, že umím vaše-

mu spolupracovníku zalichotit —, který přestane tlouci, když je kolem křik, a my teď máme v Čechách přec nějaký křik — ne? Ostatně by ani nebylo tak těžko stlouci nějaké „proroctví slepé panny“ nebo cos podobného, vzdor tomu, že maškara rok 1874 má ještě škrabošku na tváři jako každá pořádná maškara na počátku plesu. „Vypravuj mně svou minulost a poznám tvou budoucnost.“

Tak tedy! — Vloni byl český národ žebrákem, roku 1874 dědíme po roku 1873.

*Žebrákovy děti dědí
vše, co lidé dobrého
o jejich otci vědí —*

ještě dobře, že máme po otcích alespoň to dobré jméno národa poctivého, neúskočného!

Vloni jsme se mezi sebou prali, jsouce synové národa bojovného, budem se letos prát nejspíš zas. Ani by to nebylo konečně žádným neštěstím, husa musí v zimě chodit bosa, ženská musí plakat, Čech se musí servat — já alespoň, když vidím husu dle její přírody chodit bosu, nikdy pohnutím nezapláču. Jenže, když jsem četl světské časopisy „druhé strany“, jak hrdě vypovídaly ven z národa celý houf našich mužů, myslil jsem si: „Až takhle dvakrát štěpem zatřesou, mnoho-li pak zůstane ještě jablek na českém tom štěpu!“ A když jsem četl té strany časopisy zbožné a kněžské, jak zuřivě nadávaly „hadů“, „zmijí“, „hlupců“, „zrádců“ a ještě horších, myslil jsem si: „Copak zbude Němcům a pohanům, až se jim bude chtít do nadávek na nás!“ —

Vloni jsme byli dětmi, letos as nedorostem. Podivno, díváme se zády svými už na celé tisíciletí, jsme už dost staří, abychom už byli dost často bývali napáleni, ale slova „zkušenost“ jako by v českém slovníku ani nebylo! Nejsme stářím zdětinštělí, jsme prostě dětinští, jako od počátku! —

Vloni jsme měli leckterý hřeb v mozku, letos ho nevytáhnem. Kdo už jednou hřeb v mozku má, ani necítí, když mu ještě hloub jej zatloukají. Když ale už jsme jednou za-

bedněni, užijem práv z toho plynoucích jako posud také nadál. A protož: a) kdo by spíš život dal, než aby národu zalhal, je zrádcem; — b) kdo je naprosto bez talentu, tomu se musí dát nějaký důležitý úřad; — c) kdo sám neví, co chce, bude jmenován do národní rady; — d) kdo s námi drží jen ze sobeckých příčin, jen proto, aby chránil staré privileje a výsady své, budiž jmenován mezi vůdci národa; — e) kdo neměl jakživ ani myšlenky ani nadšení, buď nazván básníkem; — f) kdo miluje duševní temnotu, tomu se svěří vyučování; — g) kdo je nesnášlivý a panstvíchtivý, buď knězem a kazatelem lásky.

Vloni — ale ne — nebožtík Krolmus napsal jednou nebožtíku Tollmannovi — oba byli tenkrát náhodou ještě živi — do památníku:

*Chyb my máme všichni mnoho,
skrounou ale ctnost,
pročež mlčme o svých chybách —
pravím já a — dost!*

Ó, nebožtík Krolmus uměl dělat čarokrásné verše, jak je vidět!

Tolik je jisto, že vzdor zevnitřnímu boji a vzdor vnitřnímu lomcování musíme se přec jednou dodělat lepších konců. Kdy? — to vzdor svému věhlasu nevím, na mou čest ne! Jen práci, stálou, věrnou práci! A chce-li nám osud v něčem pomáhat — vždyť osud ví, co nám už mizerného nadrobil! Ať se polepší, chce-li, my harfu svou nerozbijem o kámen, pluh svůj nehodíme do škarpy, ruku svou neschováme do kapsy, myšlenky své nespoutáme!

NÁRODNÍ LISTY 1. ledna 1874

△ V Praze 10. ledna

Tentokrát ještě nikdo „z druhé strany“ neřekl, že vlastně já jsem vinen tou roztržkou v českém národě, — podivno, jindy mně činili tu radost ihned! Přiznám se tedy sám: jsem vinen! Když jsem roku 1870 napsal, že papež Pius IX. je za tu svou „neomylnost“ nejgeniálnějším humoristou našeho století, rozzlobil se dr. Rieger, hluboce uražen, a zvolal: „Cože — Pio Nono! — a já ne? — Nu počkej!“ — A o tři leta později sestavil svou listinu kandidátů do říšské rady! — Vskutku — nesmrtelný vtip!

Tamhle sedí! Dr. Hubert Veselý, dr. A. Skopec, Hevera, Mašek, dr. Svátek a jiní a jiní — na místě Karla Sladkovského, Julia Grégra, Edvarda Grégra, Pravoslava Trojana, Čížka, Škardy, Frant. Šimáčka a jiných a jiných! Pěkná podívaná! Prozatím nedělají arci nic, mají ruce složeny na břicho, hrají palcem kolem palce ouverturu a čekají, až dá kapelník znamení, aby spustili:

Hm, hm, hm!

My jsme právě nyní

páni mandaríni —

na tom fleku zde.

Co si teď myslíme,

sami to nevíme —

na tom fleku zde.

Až ale pak pozpívají, nebudou dělat zase dále nic, neboť náleží všichni k oné „neustupné, hrdinné straně“, která — nedělá pořád nic. A geniální dr. Rieger stojí opodál, kouše se smíchy do pysků a šeptá si s Falstaffem: „Nestydím-li se za své vojáky, tedy ať jsem naložená kambala!“ —

Pane doktore, má úcta — Pio Nono je překonán! Rozkošné skupení, člověk nemůže od něho ani zraku odvrátit! Ty oči! Ať jsem zase já naloženou kambalou, nemají-li všichni dohromady tolik myšlének, mnoho-li Falstaffovi vojáci dohromady košil — jednu celou a druhé půl. Vskutku by se pomocí těch hochů dal Shakespearův Král Jindřich IV. překrásně zahrát! Na příklad:

Princ Jindřich Clam: Ale pověz mi, Jeníku, čípak jsou ti hoši, co jdou za námi?

Falstaff: Moji, Jindřichu, moji.

Princ Jindřich: Co živ neviděl jsem tak vychudlých ubožáků.

Falstaff: Aba, aba! k zabodání dost dobří! strava pro kulky, strava pro kulky. Ti budou plnit jámy tak dobře jako jiní, lepší! inu, brachu, smrtelní lidé, smrtelní lidé!

Westmoreland: Ale přece, sir Johne, zdají se mi přespříliš chudí a nazí, tuze zžebračili.

Atd.

Však on jimi geniální přítel můj dovede zahrát nějakou komedii! Snad že jimi dodělá Mastickáře, jehož počátek pořád ještě si stýská, že byl osudem vlepen na desky latinského rukopisu v Českém museu. Velice pěkná hra a jejím předmětem bylo bezpochyby, dle obyčeje středověkého, nějaké mystérium o umučení Páně. Mínilo se tehdá tím vždy umučení národa.

Nebo jimi zahraje z výtečné frašky Chňap, Lap, Šnůra čtvrtého aktu scénu první, o těch mandarínech. Ovšem, nač chňapat, lapat a mít šnůru v ruce na ty „mladočechy“, když pořád ještě není dost moci na jich věšení! Takhle mít na kolečkách jen dost malou gilotinku, jen tak velkou, co by se tam hlava vešla! Duchovních otců, kteří by z křesťanské lásky sprovázeli zločince na poslední cestě, našlo by se dobrovolně všude po Čechách dost.

Ne — nemohu zraku odvrátit! Zrovna zázračné! Politik a Pokrok dokázaly, že Sladkovští, Trojanové atd. nejsou nic, pranic. Ani pánbůh nedovedl z méně než z ničeho něco udělat, ale geniální přítel můj vzal pak Mašky a Skopce a učinil

z nich říšské rady. Ovívá mne ze skutku toho dech zrovna duplované všemohoucnosti! — Více se už nedivím, že „vůdcové národa“ dávají se ve svých vlastních časopisech denně chválit co jediní slušní a výborní v národě! Dal-li jednoduchý starý pánbůh chválit sebe v diktandu Mojžíšově, proč by naši duplovaní pánibohové nenechali se přechválit zas od Mojžíšů svých? —

Ach, věčný bože, když jsem spatřil zvolence, dej mi také spatřit ještě jich voliče! Snad toho nejsem ani hoden — ale jen ještě to jediné! „Ani jsme se nenadáli,“ psali „někteří voličové“ panu Maškovi, „že volíme si poslance tak statečného.“ On ale pan Mašek nevyvedl přec ještě ničeho, prapranického, a když se ani toho voličové jeho od něho nenadáli — —

Arci není ještě všecko dokonáno. Zbývají ještě města pro říšskou radu, venkov i města pro volby do zemského sněmu, k tomu pak také Praha — s boží pomocí to ale všechno půjde. Největší obtíž je v tom, že na venkově je vhodných kandidátů příliš mnoho, v Praze zas příliš málo — ne snad vhodných co do ducha, copak je do ducha! Na venkově bude chtít být každý kandidován v odměnu, že podepsal nějakou adresu proti mladočechům, v Praze zas mohou být přec kandidováni jen ti, kteří chodí k Pinkasům, — kolikpak se jich ale vejde k Pinkasům!

Já pak — já jen lituju, že teď nenáležím k straně nečinnosti, to by se teď člověk vylenošil na slávu národa!

Lenoš každý s chutí úsilovnou
na národa roli dědičné,
pece mohou býti rozličné —

NÁRODNÍ LISTY 11. ledna 1874

△ *V Praze dne 17. ledna*

Já mu to pravil hned o Štědrý večer, když bral troubu do rukou. „Neblamuj se, anděli,“ povídám, „trub si svoje Gloria in excelsis a pokoj lidem na zemi, jak chceš, — však on u nás v Čechách pokoj nebude!“ — A není! Bodejť bych je neznal, ty polivečníky a původce českého hadrunku!

Jakž děkuju pánubohu vstávaje lehaje, že nevložil do mne símě svárovitosti! Ano, až se naplní jednou dnové moji, mohu napsat kšaft jako svatý Efferém: ne na peníze, než na svaté zásluhy velmi bohatý, v němžto bohu děkuju, že dokud živ, nikdy jsem se s žádným člověkem nehadroval.

Těší mne opravdu, že vám tak nadávají. Kdyby tihleti lidé mluvili o vás dobře, leknul bych se, že jste umřeli. Ale takhle vidím, že jste tuze moc zdrávi. Proč vám vynadali, do toho mně nic není; myslím proto, že jste o masopůstu pili vodu. Nadali vám „vlastizrádců“, „extra-Čechů“, „ne-Čechů“, „prodajných za pruské peníze“ a jiných hezkých. Doufám, že jste neplakali. Sic bych vás musil těšit, musil bych vám vyprávět o pomluvené Zuzaně, o pomluveném Danielu — bylo by těch historií příliš mnoho, neboť i na knihy sv. Augustina, na něž ani oheň, když celé město popelem lehlo, nesáhnul, sáhla pomluva!

Také snad tomu se nedivíte, že pomluvivše vás pořád ještě sebou házejí dál jako ďáblem posedlí. To tak pánbůh trestává pomlouvače, že hodí pak ďábla do nich, že „se vztekají, žalostivě sobě počínají, na zem padají, za vlasy se rvou, očima přehrozně mžourají, z úst pění, až hrůza na ně se dívati“, jakož vše věrně popsáno jest v starých knihách. Zběhlo se tak na příklad u Marie v Nydrantu. „Kterážto při své velké chudobě bohu též čistotu dobrovolně slíbila, a že jednomu mrzáku po vůli býti nechtěla,

jest z krádeže nařčena, jako by stříbrný koflík ukradla, a na smrt odsouzena. Ale pomsta boží na falešného žalobníka dokročila, neboť jsa celých sedm let od ďábla posedlý, až u hrobu nevinné panny byl zproštěn!“ — To jsou věci hrůzné, a kdyby byl každý po způsobu středověkém cejčován ve tváři, kdo vás teď pomluvil, poznali byste českého kněze i bez kleriky. Snad že zavede teď přítel dr. Čížek nějaký zvyk starý, že dá na příklad Václava Krásu z Dobříše zmrskat veřejně na divadle. Pro kteroužto příležitost, prosím, aby se mně zachovalo obyčejné moje sedadlo.

Ano, květe nesmysl, rozkošný nesmysl! S pravou rozkoší a vděčně uszlzeným okem čtu teď časopisy „druhé strany“. Už jsem si sestavil celou sbírku překrásných výpovědí, srdce se člověku v těle směje, když se na některou z nich zadívá.

„Tímto hlasováním spojil se *okres slánský s národem českým*.“ (Slánský dopisovatel do Pokroku.)

„*Poněvadž jste nebyl navržen* od našich vůdců nám co kandidát, vyslovujem Vám svou nedůvěru.“ (Vokůrka z Loun.)

„A což, když stojím jako skála a říkám pořád „ne“ a „ne“, *to není činnost?* (Fr. V. Jeřábek.)

„*Nedovoluje se* v Čechách mluvit víc o staro- a mlado-Češích.“ (Dnešní Politik.)

„*Stavba Národního divadla jest otázkou neobmezené důvěry národní*.“ (Dnešní Pokrok.)

Člověku, když to čte, je slastně a krásně, zrovna po čínsku. Pravý Číňan nepodává ruky ani nejlepšímu svému příteli; když ho potká, chytne se za vlastní svou pravici, tiskne ji, potřásá jí velmi srdečně a má radost. Chytněm se tedy za svou ruku, potřásejme jí, vítejme se v Číně a mějme radost. Já už mám radost. Můj přítel dr. Rieger hodlá prý pro nové své gardisty naříditi několikerý mrav, jaký je odedávna zaveden v říši copatých hnízdožroutů pro lidi vynikající. Předně budou nosit na znamení svého výtečnictví žlutou kazajku. Pak budou vyznamenáni řády. Poněvadž máme v Čechách samolibých pávů dost, bude zde jako v Číně založen „řád pavích per“ se stupni „zelené-

ho pera“, „jednookého“, „dvouokého“ a „tříokého“. Pak budou jako v Číně na dlouhém bidle před nimi po ulici nosit červeně natřenou tabuli. Na tabuli bude zlatým písmem napsána všeliká dotýčného muže zásluha a sláva, na příklad že byl jednou pochválen v Pokroku. Velmi praktické, člověk se alespoň doví, co ten mužík pro národ vlastně vyvedl, jinak by se toho jaktěživ nedověděl — nejspíš to ten mužík sám neví. Bude to jux, s tou slávou na bidle!

Němci teď se těší, že Češi na říšskou radu ani nemohou. „To prý ani nejde,“ psal tyto dny jeden z listů jejich, „aby tam šli s těmihle representanty národa.“ Chudáci, — když bude dr. Rieger jen chtít! Udělá vše jako biskup Litvinovič se svými Rusíny. Zavře to do nějakého kláštera, dá tomu vařit společnou mináž, bude to vodit na procházku časně zrána, když ještě lidé nechodí po ulici, zapoví tomu, aby se to s nikým nespouštělo do řeči, a v parlamentu to bude beztoho mlčet samo. Já ale pojedu pak do Vídně a budu odamtud psát parlamentární obrázky o těch němých.

Vlastně — přece mne to trochu mrzí, že to s doktorem Čížkem a s těmi pruskými tolary není prý pravda. Já bych zcela dobře právě teď nějaké — —

NÁRODNÍ LISTY 18. ledna 1874

△ V Praze 24. ledna

Vždycky, když jsem se tak zadíval na Eduarda a Julia Grégra — s jichž činností nelitostný osud spojil činnost mou —, myslil jsem si: „Odkudpak mají as tihle dva svoje vzdělání?“ Nebo to jsem věděl najisto, že sami od sebe ho nemají. Konečně nám to prozradil důstojný P. Černoheus, katecheta na školách lounských. *J. Exc. pan hrabě Jindřich Clam-Martinić nechal je oba vystudovat na svůj náklad!* Člověk trne. Tak — a takhle se odměňují!? Ó!

Ale není pražádné pochybnosti víc! Sám jsem měl dokument dotýčný v ruce, č. 132 444 hraběcího archivu smečenského. Je to jen dopis, lístek nepatrný, ale nesmírné historické váhy. Nikdo nemůže spravedlivou ruku mou zadržet, já dokument sdělím. A on zní:

„Dáno na Smečně roku 1829.

Jeho hraběcí Milosti, pánu a panu Karlu Clamu z Martinic.

Vaše Milosti, vysoce urozený otče Můj!

Právě se dovídám, že se narodil dnes Josefu Grégrovi, lesnímu v Březhradě u Králové Hradce, hoch. Bude pokřtěn pozejtří na jméno svatého Eduarda. Mám s tím mladým mužem zvláštní záměry a prosím Vaši hraběcí Milost, abyste Mne v tom podporovati ráčila. Chci ho dát řádně vychovat, neboť:

*des Menschen Aufgab' ist Erziehung und Entwildung
des menschlichen Geschlechts und eigne Menschheitsbildung —*

jakž výborně řekne Rückert ve svém posud nenapsaném Mudrctví bramánově, kniha III, zpěv 22 (vyjde po prvé

v Lipsku v letech 1836—39, a sice v šesti svazečcích). Z Eduarda udělám doktora medicinae. Prosím tedy, abyste z kapitálů Mně připadajících poukázal potřebné k tomu sumy.

Témuž lesnímu Grégrovi narodí se roku 1831 dne 19. prosince zase hoch, Julius, z toho pak udělám doktora práv. O čemž Vaší hraběcí Milosti podám pak přiměřenou zprávu.

V hluboké úctě Vaší hraběcí Milosti vysoce urozený
syn
hrabě Jindřich Clam-Martinic, m. p.,
excellence in spe, toho času dvě a půl
roku stara.

P. S. Dnes jsem měl postýlku po prvé čistou. Slečna mamanteton Mne chválila a Její hraběcí Milost, Moje vysoce urozená chère Maman Mně slíbila, že příští neděli dostanu první kalhotky.“ —

Oko mne tlačí, slza pohnutím vyhrkla — ale rychle ji stírám, neboť se povídá, že jsou lidé, kteří čtou i moje fejetony, a před svědky se to těžko pláče.

Stojíme tedy před nejčernějším nevděkem — ach! — ó! — Není ve světě nic horšího než nevděk, a přece je tolik ve světě lidí nevděčníků! Svým vychovatelům, svým učitelům odměňují se tím, že je trescí, jednoho křížem, druhého koflíkem jedu, třetího demokratickými náhledy. Eduarde, Julie, je to hezké, že jste odkopli prkno, které vás doneslo z proudu života na břeh? Bude se ještě někdo divit, že Jeho hraběcí Milost bolem tak šediví? Bude ještě někdo udiven, že dala jich Jeho Milost v spravedlivé zlosti vyhodit hned osmmecítma? Eduarde, Julie, — vidím také ve vašem oku slzu — vy nejste ještě zcela tedy ztraceni — no — no — neplačte mně, nemám to rád!

Vůbec už sám jinak hledím na tu národní vraždu. Zpočátku jsem arci vrtěl hlavou. — Vždyť nemáme přec, pravil jsem k sobě v mluvě své, obyčejně květnaté nebo i strom-

naté, vždyť nemáme přec na národním štěpu svém pražád-
ného nadbytku pěkného ovoce, neštěstí, cizí zloba nám
i to stále klátí, což musíme brát kameny a stlouct ostatek
sami? Poněvadž ale byl kolem rámus a nikdo mně neodpo-
vídal, přemýšlel jsem a mám to. Je to takhle: Praotcové naši
byli dle paleontologie samí lidojedi, a jako tvar prapraotce
opakuje se někdy až v prapravnuku, takž i mnohý mrav
a zvyk. Naši ctění praotcové ale nejedli se vzájemně snad z ně-
jaké surovosti, to ne, to je vědecky už dokázáno, nybrž za
prvé z pověry, že nabudou síly a ducha zemřelých, za druhé
ze samé lásky a úcty. „Ženy Botokudů jedí své zemřelé
dítky s jakýmsi zvláštním něžným citem a obyvatelé
Queenslandu pekou těla milých nebožtíků za všeobecného
velmi hlučného nářku a stesku.“ Takž podnes jinde, a u nás?
— neříká se podnes: „Sněd bych tě láskou?“ A co se týče
pověřčivosti, není známo u nás v Čechách, že staré čaro-
dějnice lákaly vždy k sobě muže „mladé“ a koupaly se
v jejich krvi? Nestalo se tak „Janu za panského chrta
dánu“? A nemůže se za panského chrta opakovat to také
dnes? Ano, „staří“ zabili vás „mladé“ z pověřčivosti, aby
nabyli nové zas síly a nového ducha, a teď se chystají, že
vás ze samé lásky a úcty snědí — hezky po kouscích, začí-
naje od Národního divadla. Protož necukejte sebou, ne-
braňte se, to překáží v jídle a jmenuje se rušení národní
svornosti! — Ale vy — vám něco kázat, vy ani nevěříte, že
jste mrtvi, a jak vás znám, vy ještě pochováte své hrobníky.

Ano — když už tak mluvíme o těch mrtvých — Hoffmann
von Fallersleben prý umřel. Kdo jen trochu kdy čítal ně-
mecké básně, jméno Hoffmannovo zná. Zpíval o svobodě,
když teprv „ráno její se šerilo, noc právě teprv prchatí po-
čala, když krajem vládlo ještě dřímle ticho a na porosené
větvi jen slavík tlouk“. V Německu zpívalo tenkrát více
podobných slavíků a rozechvělé písně jejich budily srdce
lidstva. Ale když se rozbřeslo ráno zcela, ukázalo se, že
pěli písně jen o svobodě — německé. Pravá svoboda, vše-
obecná, všude stejně krásná, kde je ta? Máme svobodu
francouzskou, anglickou, německou, uherskou, ale nikde

pravou, platící stejně všem. „Es werden Kehrbezirke errichtet werden müssen,“ tvrdí v Berlíně vycházející Organ für Schornsteinfegerwesen.

NÁRODNÍ LISTY 25. ledna 1874

△ V Praze 31. ledna

Těžké byly ty rány, které seslal bůh na Egyptské, a bylo jich deset, ale nejhorší, jedenáctou je přece nenavštívil. Voda se obrátila v krev, ryby pomřely a nasmradila se řeka; zemi přikryly žáby; učiněny jsou štěnice na lidech i na hovadech; pomřela zvířata domácí; byli na lidech i na hovadech vředové a pryskýřové napuchlí; dáno hřímání a krupobití i blýskání běhající na zemi; uvedeny jsou kobylky do končin všech; staly se tmy tak husté, aby makány býti mohly; pobiti jsou všichni prvorození — ale toho přece nedopustil hospodin, aby Egyptským vydával Mojžíš Čecha a Áron Budivoje. S ranou touto, ze všech nejhroznější, čekal osud až na národ český, beztoho tak trpce zkoušený. Copak jsme spáchali? Což zdržujem snad židy násilně, aby nemohli vyvandrovat z Čech? S tureckou hudbou bychom je sprovodili až na hranice, kdyby chtěli jít, — copak chtějí?

On nám Budivoje nevydává sice žádný Áron, ale protežuje jej nejdůstojnější pan biskup Valerián Jirsík. Je to velmi pěkné čtení pro člověka „objektivního“, jako jsem já. A průhledné jako sklo. Když jsem četl v neděli v Budivoji výčitku, že Národní listy dle názoru pana biskupa píší prý teď „sprostě“, věděl jsem hned: „Ti nám dnes nějak vynadají!“ Když pak jsem četl, že „si nás nikdo nevšímá“, dodal jsem ihned: „A vynadají v článku hodně dlouhém!“ Skutečně, plné tři sloupce, v nichž někde uprostřed stojí, že jsme horší než Janečkové, a na konci, že patříme do jedné řady s bůhvíjakými ubiječi českého národa. „Janeček,“ praví páně biskupův list, „byl ještě aspoň tolik poctivý, že loupežnictví svého nepřikrýval pláštěm politiky.“ Nevím, jaké loupeže jsme se kdy dopustili, svědomí naše je v tom ohledu trochu

mlčelivé, ale tolik jsem poznal, že kdybychom nyní náhodou umřeli a důstojný biskup budějovický by v tuže chvíli zastával úřad sv. Petra, my „mladočeši“ bychom se do nebe jaktěživi nedostali! Ach, neomalený, malý Budivoji, co všechno nepřikrývá se pláštěm politiky! I politika sama — když jí lid nemá porozumět. A především politika, která má opatřit vládu „klerikálcům“, ta *vždy!*

Hezky se činí časopisy ty klerikální! Chtějí, aby se staly po Čechách duševní tmy husté, — ale jen ne tak, aby mohly být makány. Poněkud se jim za poslední dobu zdařilo. Ale ani ta egyptská tma netrvala déle než tři *dny*, a my jsme již na sklonku dne třetího a do zraku lidu vniká světlo. Nemůže se také ani jinak dít. K tomu, aby byl lid náš oslepen na dobu delší, bylo by potřebí přímo nějakého zázraku. Zázraky jsou ale dnešního dne zákonem zapovězeny, jediný, ovšem rozhodný zázrak je ten u nás možný, že by naši klerikálci přišli k rozumu. A ten zázrak je — nemožný.

Ať děláme co chceme, nemůžeme se jim zavděčit, ani Čechu, ani Budivoji, ani Prager Abendblattu, ani Tagesbotu. Abendblatt si naříká, že ho polemiky české už nebaví, a Tagesbote se ujímá proti nám — pana Bozděcha. Pan Bozděch mu to as sotva odpustí, my také ne. Že prý jsme včerejší svou zprávou o tom, že pan Bozděch žádal honoráru za svou Zkoušku státníkovu tisíc zlatých a zástupce družstva že zkoprněl nad honorářem tím, u nás ještě neobvyklým, zprávou tou prý jsme postavili pana Bozděcha „na pranýř“. Nevíme, byl-li Grillparzer tím, když se v novinách podávaly seznamy, co kdy za který kus svůj žádal a dostal, postaven na nějaký „pranýř“, ale tolik víme, že za živobytí Grillparzerova jsme čtli takové seznamy v Tagesbote a že čtem podobné v divadelních zprávách z Paříže až nápadně často. Pan Bozděch nevyvolal žádostí svou ani náš úsměch ani jakýs nesouhlas. Bylo-li ve věci celé cos komického, bylo to zajisté v pomyšlení, jak as hleděla na žádost tu náhle strana druhá, zvyklá posud „odměňovat“ spisovatele hry dobré — šedesáti, nejvýš sto zlatými!

Ano, divny byly posud finanční osudy dramatických spi-

sovatelů českých! Léta předchozích příprav a studií, pak třeba pololetní neb i celoroční úsilovná práce na dramatu jediném, a to drama, třeba výborné, mělo přístup jen k jedinému divadlu a zde bylo zaplaceno — měsíční gáží nějaké první baleríny. Spisovatel český přinášel posud rozhodnou obět. Přinášel ji dlouho ještě, když ve všech oborech české duševní i hmotné práce slovo „obět“ bylo již vyloučeno a za řádnou práci dávala se také řádná odměna. U divadla bral od ředitele až po sluhu každý gáží, dobří naši herci obdržují stálé přídavky, takže jich příjmy rovnají se již příjmům herců na divadlech nepoměrně větších, jen spisovatel, z jehož práce žili všichni, ten neměl dostat nic! Hrdé, sebevědomé bylo slovo páně Bozděchovo a líbilo se nám. Není nám nic do toho, dostane-li, nedostane-li úplně, čeho žádá, ale do toho je nám všem, že první dovedl se postavit a žádat plného uznání talentované spisovatelské práce. Divadlo naše „čistých příjmů“ mnoho nenese, ale mohlo-li se dát za operní skladbu vždy více set, může se dát za dobré drama také suma slušná. Plně se odmění arci leda až v prostornějším, velkém divadle Národním. Zatím ale bude musit divadelní správa honorář spisovatelský počítat přece za něco důležitého a vyhovět dle poměrů. Škváry jsou ovšem i grošem již přeplaceny, co dobrého, nechť se honore. Pan Bozděch učinil u divadla, co spisovatelé českých kněh měli už dávno učinit u nakladatelů. Majitel tiskárny, ředitel její, sazeči, tiskaři, kněhkupci, roznášeči, všichni žijou z vydané knihy a vypočítává se dle nich cena knihy — honorár spisovatelův nepřichází skoro do kalkulu. „Nemůžem dostat většího honoráru, kniha by se tím pro obecnostvo zdražila,“ přiznávají sami spisovatelé posud. Ale nač teď již takovou obět!?

Vlastnímu cíli, pročže Tagesbote urazil pana Bozděcha tím, že spěchal se ho ujmout proti nám, dobře rozumíme. Nechť nemá zbytečných starostí! Mezi panem Bozděchem a správou českého divadla je velmi dobré srozumění a také se udrží!

△ V Praze 7. února

Za žádnou cenu nechtěl bych teď být pražským domácím pánem! Ano jindy, ještě tak před půl rokem, to byl pražský domácí pán tak něčím jako polobohem! Jeho dům byl jeho chrámem a jeho nájemníci byli tučné a vonné jeho oběť. Tenkrát ještě cítil nájemník, že není k ničemu na světě, než aby se dřel na činži, byl pracovitý, hodný a skromný. Když najímal byt, zalhal polovici svých dětí, protože „pan domácí neměl děti rád“; když našel v posteli štěnici, vynesl ji honem za nejbližší městskou bránu, protože „pan domácí netrpěl chovu domácích zvířat“; když šel po schodech, plival si do kapesního šátku, protože „pan domácí netrpěl jakéhokoli znečištění schodů“. Tenkrát když se blížil kvartál, pozdravoval nájemník, již vždy jindy ponížený a pokorný, s úsměvem až kysele sladkým, a když viděl tvář svého tyrana trochu zakaboněnu, nespal zimničním rozechvěním hned několik nocí. A kdo z nich byl příliš mizerný, než aby se byl mohl odvážit na živení domácího pána pražského, stěhoval se z milé mu Prahy ven někam na Žižkov nebo raději hned do Libně. „Honem hradby strhnout,“ volalo se, „ať jsou nová stavební místa, ať zároveň síla propuštěného dělnictva dostane práce!“ — A teď? Do očí se směje nájemník svému domácímu pánu!

Je to hrůza! Rozpoután je všecken společenský mrav, úcta k autoritám hyne, a domácí pán je již jen o skrovnoučký žďabek větší než obyčejný člověk. Nedivil bych se, kdyby utíkali ze svých domů jako kdys sedláci ze statků svých v době státního bankrotu. Nájemník má klobouk stranou, hladí si vousy a hledí v čas „štajgrování“ domácímu pánu do očí zrovna už jako nějaký kamarád! Ano, pražský nájemník je naprosto demoralisován! V té době, když před

stálým zvyšováním činže utíkal z bytu do bytu, z ulice do ulice, tenkrát pozbyl vši vznešené lásky k „domovu“ a stal se z něho vagabund. Následkem všeobecného krachu nemá také už ničeho, co by při stěhování ztratil, a přeprava nábytku? Ze tří pokojů váží to naše moderní, jen tenoučké a pletené nářadí dohromady tak as dvacet liber, ty odnese služka hravě!

Krach, jenom krach je vši tou převráceností vinen! Velké byty se uprázdnily, musily se z nich nadělat menší, lacinější, a bytů je teď nazbyt. Ba stalo se už, že dali všichni nájemníci jistého domu najednou sami výpověď, nesníží-li se jim činže, — tak daleko sklesla mravnost! Není pak arci divu, že obličej mnohého domácího pána vypadá nyní tak hloupý jako — „krachpolka“!

Bytů je teď zase dost, „ti z Libně“ hotují se už na zpáteční stěhot do Prahy, hradby se už bourat nemusí — beztoho „jsou poměry pražského dělnictva uspokojivy“, jakž prý se pronesla vládní komise. Ti hladoví dělníci mají z toho as ňákou radost!

Jen u jednoho druhu lidí trvá nouze o byty dál — u *mrtvých*. Hřbitovy jsou přeplněny. Myslilo se na zařízení velkého hřbitovu jediného pro celou Prahu, kvůli zdravotě hezky od města vzdáleného, na zřízení železná dráhy k němu atd. Ale ta myšlénka byla příliš rozumna, než aby se byla stala skutkem, a teď prý budou zas jen hřbitovy malé a zase hezky blízko u města. Nejen však v Praze, všude jinde ve velkých městech taktéž se žaluje na nedostačující rozměry hřbitovů. Ve Vídni učiněn proto na úsporu místa doopravdy návrh, aby místo ležatě pochovávaní byli mrtví stojatě. Dobrá — učinil bych ale k tomu svůj návrh zprostředkující! Ať je to zařízení jako v pařížských kostelích pro lidi živé. Kdo má mnoho peněz, ať pohodlně leží ve svém „oratoriu“, kdo je alespoň tak zámožný, aby sobě zaplatil číslované sedadlo, ať spánembohem v hrobě sedí, a ta ostatní „chudá holota“ nechť tedy stojíc čeká, až o poslední soud zvolá anděl: „Ite, missa est!“

Hřbitovní řeči o masopustě! Když ještě po celý den řinčí

ulicemi fiakry se zvoucími do plesů pány, když je denně na každé faře tucet svateb! Ale když se také život a smrt tak propadeně hloupě proplítají! Bystrý čtenář podle těchto mých slov zajisté již poznal, že teď spustím kuplet — chci říci fejetonní historku. Ano, zde jest a jedná o svatbě, o jedné pražské.

Znali se teprv as půl roku, ale milovali se vřele. Sotva že se mohli dočkat minulého téhodne a v něm dne svého sňatku. V předvečer sňatku byli oba v svatebním rozechvění, nevěsta bývá beztoho vždy v den ten až churava, ženich, miluje-li opravdově, neubrání se také zimnici. „Nezamhouřím jistě po celou noc ani oka,“ šeptá ona. — „Ach já také ne, — ale nebojím se té noci. Víím, že se budu vznášet na samých růžových myšlénkách,“ šeptá on. Čtverák nemluvil dost upřímně. Bylť tajně uzmul své nevěstě deník její, bude mu arci hej pokochat se v záznamkách horoucí lásky.

Doma si postavil svítilnu vedle lože a ulehl. Deníky živoucích osob čtou se jak známo odzadu kupředu. On tedy začal číst:

„1874, .. ledna.

Tedy pozejtří! Už aby to bylo odbyto, ty věčné přípravy mne mrzí. Dobře ale, že jsem se rozhodla, jsem již na čtyřadvacátý rok a tetička pravila: „Kolikátý milovník? Už dvanáctý? Toho nepuštěj, holka, máš čas!“ — Lajtnant jel dnes večer do Drážďan — tam se s ním jako náhodou sejdeme — ach jak se těším na první jeho obejmutí — posud jsem ho chudáka tak trápila! Sebe jsem zdrženlivostí svou ovšem trápila také, ale mohla jsem jinak? Teď chci být volná, svobodná — —“

Děvčata, neoddávejte se spisovatelství! Matky a tetičky, palte deníky svých nevěst! —

Dovolíte, abych vám ještě něco zalhal? Totiž abych vám zas zalhal trochu jméno a trochu čas? Ostatek je pravda!

Jmenujme svého hrdinu Narcis. Žil se svou ženuškou již na třetí rok šťastně. A jakž ne! Byl si ji vychoval sám

a drobná, boubelatá žínka jeho znala každou myšlénku jeho, on každý záchvěv její. Jen kvůli němu byla se ze židovky stala křestankou. Narcis byl právem na ni pyšen, všude se líbila. Všudy ji také rád vodil, nejraděj do kruhů uměleckých.

Jednoho dne zmizela — vždyť jsme mu dali proto jméno Narcis! Zmizela a nevrátila se. Pátral, telegrafoval, jezdil, nenašel ani stopy. Uběhla mu s jiným? S kým? Nevěděl, že by kdokoli byl z jeho známých také zmizel. A policie nevěděla také o nikom jiném. — Ujela sama někam? Pokud věděl, neměla peněz. Ale některé její listiny nemohl nalézt — snad že je sám založil. — Přišla o život? Kým? Samovraždou? Neměla příčin!

Dvě leta uplynula. Narcis nezvěděl ničeho, byl k smrti smuten, ale nebyl to Brachvoglův Narcis, nešel „do bouloňského lesíku, aby tam zakopal poslední zbytek lidského citu“, — on pracoval ve svém povolání dále, ač smuten. Jsou tomu dvě neděle, co dostal náhle náš Narcis místní poštou lístek: „Chcete-li spatřit svou ženu, zajděte do čísla... (nárožíého náměstí avé ulice). První patro, č. dveří ..“ — Lístek byl psán cizou, zcela neznámou rukou ženskou.

Narcis spěchá do udaného mu domu. Zazvoní, stará žena mu odevře. On jmenuje své jméno, ptá se, stařena ho vede mlčky dál. Zde je konečně jeho žena! Mrtvá, chorobou vysušená, na márách v bohaté truhle, v bohatém šatě. Narcis div že neklesá. Přemáhá se a ptá se stařeny. Stařena neví ničeho, byla starou dámou jakous najata teprv před čtrnácti dny. On vyběhne a ptá se domovníka. Před dvěma měsíci byl kýmsi byt ten najat a zařízen pro paní... — a domovník jmenoval správně jméno Narcisovy choti —, před měsícem pak přijela dáma stará s dámou mladou, velmi chorobnou, s tou, která je teď mrtva. Vše, i pohřeb, je již spořádáno a zaplaceno, stará dáma to uspořádala a dnes ráno odešla, aniž by se posud byla vrátila. Také na policii bylo udáno pravé jméno. — „A kdo byl lékařem?“ Domovník lékaře jmenuje. Ale lékař neví také ničeho.

Byl povolán, našel nevyhojitelný prsní neduh, byl hono-
rován za návštěvy své, — víc neví.

Narcis spěchá zas zpátky. Vidí v předpokoji cestovní
vaky, na nich nalepeny různé cedulky hotelů a celních
úřadů Benátky—Janov—Lisbon—Rio Janeiro —. Polo již
šílený hledí na mrtvou ženu svou. Přihlídně blíž — mrtvola
drží drobnou cedulku v ruce. Narcis cedulku vytrhne — je
popsána toutéž ženskou rukou, jakou lístek, jež byl obdržel
před dvěma hodinami.

„Odpusťte jí i jemu — také on je již na pravdě boží!“

Tedy přece nevěrna! — Ale s kým!? — —

A k večeru šel k bráně bohatě vystrojený pohřeb. Za
truhlou nešel a nešel nikdo. Narcis se potácel na chodníku
opodál.

NÁRODNÍ LISTY 8. února 1874

△ V Praze 21. února

Tenhleten F. A. Urbánek je přec zuřivý nepřítel „staročechů“. Sotvaže z nich někdo něco napíše, co je hodně nerozumné, už to vydá F. A. Urbánek tiskem. Třeba barevným tiskem, s červenou obrubou a na pěkném papíře. „Přední mužové“ — jakž samy sebe v nedostatku ještě pochvalnějších slov ve svých vlastních časopisech stále nazývají — mění se v rukou F. A. Urbánka v směšné pamfletáře, a to přímo až s překvapující snadností. A kdyby byli napsali něco třeba před desíti lety — F. A. Urbánek odevře minulost, rozkope hroby, sáhne až pod kůži, a již se rozlítli po Čechách Riegrovi Boucharóni a „země i národ“ má svůj masopostní plezír. O zanedbávanou literaturu humoristickou má F. A. Urbánek zásluhu co největší.

Rád věřím, že přítel dr. Rieger za nové vydání Boucharónů nemůže. On by je ani před desíti lety nebyl napsal, kdyby byl věděl, že dnes budou tak úžasně případnou satirou na něho samého, — ale ten F. A. Urbánek! Přítel dr. Rieger předně není vůbec ani přítelem desítiletých jubileí, sic by byl slavil rokování na českém sněmě, mají-li být čeledini biti, mají-li být velkostatky ze svazku obecního vyloučeny, atd. On pak také vůbec není pražádným přítelem „druhých vydání“ při spisech svých. Ačkoli dal národu už řadu dobrých spisů, jak jeho orgán ondy řekl. Ba on není ani zvláštním přítelem hned *prvních* vydání „spisů“ svých. Politické hospodářství, přeložené z Droza, Život Muhamedův, přeložený z Irvinga, Čechy, země i národ, Promysl a postup výroby jeho prodává se v značně snížených cenách, jen aby už bylo po vydání tom. Může za to, že to jde přece šlakovitě pomalu? Jsem pro svou osobu pře-

svědčen, že nemá vlastně pražádné radosti ani z té velké slávy, kterou mu dělá nyní „jeho národ“, — „český“ národ stojí přitom ovšem opodál. Páně doktorově skromné myslí bylo as nejvolněji tenkrát, když podobiznu jeho vyhazovali všude z besed a spolků českých. Ať si teď nezoufá, však ji budou vyhazovat zas, desítileté jubileum je blízké.

Když jsme slavili jubileum Riegrova desítiletého boucharónství, nemohli jsme ovšem tento týden slavit některá jubilea jiná, významu nepatrnějšího, jen tak „světového“, jak se říká. Dne 15. února bylo tomu zrovna 200 let, co v Dijonu narodil se slavný básník Crébillon, dne 16. února 70 let, co se Srbové vzbouřili pod Černým Jiřím, dne 17. února 310 let, co zemřel v Římě Angelo Michel Buonarroti, dne 18. února item 310 let, co se v Pise narodil Galileo Galilei, a 90 let, co v Pise Nicolo Paganini, dne 20. února 180 let, co se narodil Voltaire v Châtenay u Paříže, dnes dne 21. února je tomu 80 let, co vydán v Paříži dekret o úplné volnosti náboženské. Avšak to jsou samé maličkosti, my máme Riegra, desítiletého otce boucharónů!

Ostatně jsme vůbec z „vířivého“ masopostu překlouzli zrovna hravě do „šedivého“ postu. Pohřbili jsme krále Bachusa a teď jsou na Žofíně vystavena studená jídla, „studené zbytky z pohřbu pro svatbu s novým králem“, jak Hamlet říká. Soucitné srdce prochází se „kuchařskou výstavou“ s patřičným rozechvěním a oko laskominou uslzené pohlíží pohnuto na mrtvoly nevinných tvorů, kteří musili zahynout, aby znovu se zrodili uměním lidským! Výstava je letos ve velkém sále žofinském, kdež — jak nám bystrozraký referent Bohemie již teď sděluje — za masopostu skutečně prý se tančilo. Vloni byla v malém salónu Střeleckého ostrova, přesrok bude už ve Vídni a nejspíš že ji pak nespátříme nikdy víc. Již se na tu Vídeň připravuje.

„Prosím o seznam.“

„Zde.“

„Což nemáte také český?“

„Ne. Ale uprostřed sálu leží rukopisný kuchařský slovník

od pana Špatného, tam račte si vyhledat, co chcete, je to tam všechno staročeské.“

Tedy běž, Čecháčku, padesátkrát do prostředku sálu a najdi si, co znamená „crustat“, „crème“, „gelée“, „bouillon“, „galantine“, „filet“, „gâteau“, „aspic“, „chateaubriand“, „mayonnaise à la Rotunde“, „Créman-Day, Rachée en miniature, gelée“, „diverse“ a podobná vysoce německá slova v té „staročestíně“! A když porozumíš nápisu „russischer Salat“, přelož si také nalezající se na něm nesmírně libozvučné verše:

*Man sieht's,
man betracht't's,
man belach'ts,
was mach'ts!*

Letošní výstava kuchařská vypadla skvěle, je nepoměrně bohatší než výstava loňská. Ovšem hoví zároveň také feudálně-klerikálnímu směru nynější politiky naší, jinak to už teď nejde. Demokratičtí uzenáři, jako Nepomucký, Trenkler, Kříž a Dlouhý, — slavná jména v boji za rovnost a láci — jsou tu v menšině, ani statný zvěřinář Holub nevytrhne je z menšiny té. Také pražští hostinští nedostavili se letos úplně, jen žofínský Srch vystavil některé pamlsky, na příklad „selátko v aspiku“, jehož gustiósní hlavička směle by se mohla nosit co ozdobná hračka u hodinek. Zato ale dokázala šlechta naše konečně, že vskutku hodlá pracovat „až do těch hrdel“. A klempíř jistý postavil jí tam za to už vítěznou bránu z nejrozmanitějších mís a rendlíků, střeženou hrdými dvěma rytíři ze samých pokliček na hrnce.

Hrabě Ladislav Thun vystavil hlavu divokého kance, hrabě Westphalen paštiku z bažantů a kuří „Filet in Aspic“, hrabě Leopold Thun „gâteau (koláč) von Fasan in Aspic“, církev — chci říci Jeho Eminence kardinál kníže Schwarzenberg vystavil „Galantine von Kapauner“, „paštičku koroptví s lanýži“, „gelée von Ananas“ a „gemischte

Torte“. Divil jsem se sice té „gemischte“ a považuju ji za pouhou dočasnou koncesi nám demokratům — ale vítám přec šlechtu naši upřímně na poli činnosti, na kterém jedině jeví nadání a chuť.

NÁRODNÍ LISTY 22. února 1874

△ *V Praze 7. března*

Loňský rok byl neskonale příjemný. Kdosi řekl o něm zcela trefně: „Rok hrůzy — myši žraly i nezaplacené boty!“ A letos se budou zakusovat hned do bosých noh, neboť pro nedostatek peněz nebude žádných bot zaplacených a pro chvalně známou tvrdohlavost ševcovskou nebude žádných nezaplacených. Ševci totiž si umínili, že půjdou za krejčími, a krejčí, jak známo, si umínili, že už „nečekají“. „Ty tak dupeš a maminka tě uslyší,“ zavtipkuje si zakrátko milenka na bosého milence. — „A kdybys byl zašit v pytli, přece si tě vezmu,“ zašeptnou rozechvělé nevěsty k polonahým ženichům. — Schmerling může už čtrnáct let čekat, že přijdou Maďaři a uznají centralisaci, český národ hodlá ještě dvacet let čekat na nějaký zázrak, kterým by tento, a takový švec nebo krejčí prý nemůže čekat ani půl roku, aby se přesvědčil, že — nedostane nic! Jakživ už neřeknu žádnému ševci obuvník!

Hej je těm pánům, kteří něco mají! Na příklad takovému Lobkovicovi. Sotva se narodil, už měl několik panství a ty se pořád namáhají, „v potu tváře“, aby panu Lobkovicovi vedlo se zrovna jako nějakému knížeti. Jemu je pak hej mluvit na dluh. Vidíte, vykládám vám na zlé, že tak ho tepete pro jeho řeč v Katolicko-politické jednotě. Že neslyňula moudrostí, je ovšem pravda, ale odkudpak to má chudinka vzít? A což to není ještě dosti hezké, když on mluví alespoň tak? Když uzná, že Hus nejen skutečně byl, nýbrž že byl i upálen, že také doopravdy husité byli, ano že i bojovali? Vždyť by ho to nebylo konečně ani víc stálo než klápnutí urozenými ústy, on mohl krátce říct, že uznává, že nebyl ani Hus ani husité vůbec kdy na světě, a Katolicko-politická jednota česká by byla volala „nebyli!“ Ale on ne,

on řekl i: „Kdyby dnes husité žili, jsem přesvědčen, že bychom s nimi žili v přátelství!“ Vznešená slova! Viděl jsem v tom okamžiku, jak duch Žižkův vchází do Katolicko-politické jednoty, obrněný jako v životě, s polským knírem jako v životě, s páskou přes oko jako v životě, jak kráčí s palcátem v ruce přímo k řečníkovi, jak ho vine k mohutným prsoum svým: „Jiříčku — cukrlátko!“ — Ano, je-li ještě někde nadšení, je v Jednotě katolicko-politické, čti řeč knížecí, všimni si těch 812 kněžských petentů žádajících za státní pomoc! A takové nadšení člověka povznáší v době, kdy dle Časopisu pro hrnčíře (vychází v Elberfeldu za dva toлары ročně) ani „hrnčíři nepřistupují k úkolům svým více s nadšením patřičným“.

Také byste vůbec nemusili být tak přespříliš pyšni na „demokratický ráz dějin českých“, na dávné výtečníky české atd. Nectnost tu jsem již odložil, čítámť Naučný slovník. Jiří Lobkovic může směle pustit se do Husa, Husovi vytýká slovník přece ledacos, jemu praničeho. A čtěte si tam na příklad, jak byl Žižka chybuující, zato ale jak to Koniáš vlastně dobře myslil, srovnávejte, že tam má Komenský jen čtyry sloupce, Komers ale šest, Zdekauer tři atd., a brzy spravíte náhledy své o dějích i o lidech českých.

Teď prý šlechtici čeští už zase vykonají nový čin. Půjdou do Říma rozloučit se s umírajícím papežem. Chudák nějak dlouho umírá. Přichází mně, jako by už ležel v rakvi, ale prozatím ještě víko nebylo přiklopeno. Již když navečer dne 6. ledna zazněl na Kapitolu mohutný zvon, ptali se Římané: „Počátek masopustu — nebo smrt Piova?“ On as dokoná pěkně. „Dej mně velkou myšlénku,“ prosil umírající Herder svého syna, „abych občerstvil.“ — „Řekni mně velký vtip,“ poprosí Pius pátera Bexe, generála jezovitů, „abych se ještě zasmál.“ A Bex se k němu nahne: „Vašnosti — neomylnost!“ A tvář Piova se rozveselí, se zvoni-
vým smíchem vypustí papež duši a chechtající se sbor andělíčků uvítá ji s potleskem bouřlivým „bravissima!“

O tom neprozradím praničeho, že česká šlechta hodlá také spoluoučinkovat v Konviktě, při Schneidrových „pa-

šijových hrách“. Ovšem si vyžádala, aby mimo posavadní scény židovské, s nimiž nechce mít nic co dělat, vřaděny byly scény z oblíbených u ní dějin českých. Na příklad loňské procesí svatováclavské, utopení sv. Jana atd. Původně měl sv. Jana představovat kníže Jiří Lobkovic, když ale neumí mlčet! Jak budou ostatní osoby obsazeny, neřeknu zatím. Jen to budiž obecenstvu sděleno k milému uvědomění, že o hafany krále Václava postaráno již co nejlépe. Jeden je z Prahy a druhý z Budějovic.

Navrhnul bych, aby se pak ty české pašijové hry přenesly do Novoměstského divadla, — kdybychom věděli, bude-li se vůbec v Novoměstském divadle hrát letos česky! Ale Němci, poněvadž nemají pražádného práva k tomu, řekli, že naprosto ne. A náš pan intendant, poněvadž má povinnost chránit české zájmy, neříká naprosto nic. Přece jsme té naděje, že skutečně české zájmy chrání, vždyť je vcelku snad dost málo jimi obtěžován, takže mu nejspíš přece zbývá dosti času i chutě na věc tak důležitou.

Jsem rád, že alespoň o jedné věci mohu dnes promluvit s rozkoší. Smetanovu novou operu komickou, *Dvě vdovy*, uslyšíme asi za čtrnácte dní. Je celá rozepsána, sólisté mají své úlohy, sbory se již pilně studují. Znalci, kteří měli příležitost nahlédnout do partitury, jsou nadšeni krasami nové té skladby. *Dvě vdovy* jsou prý důstojnými následovnicemi *Prodané nevěsty*; je to sice skladba rázu salónnějšího — vyjma ovšem sbory z lidu, zase velice působivé —, avšak je to opět ta milá hudba Smetanova, jež jako by se proudila přímo ze zpěvných prsou samého národa. V tom vzhledě můžem věru mluvit o nesmírném štěstí: hned na počátku mít takového génia, který opeře české dal několika velkými díly svými směr a světlo pro celý věk. Kde bychom byli bez Smetany!

NÁRODNÍ LISTY 8. března 1874

△ V Praze 14. března

Je mrtev, starý František Pěkný, a je také — surově to zní, ale je to právě pravda v celé své surovosti —, je také dobře, že je mrtev. Vždyť on už byl tak strašně, strašně stár, je-li vůbec pravda, že ten je stár, kdo byl častěji než jiní zklamán!

Proč bych nepromluvil zde o Františku Pěkném, jenž nebyl víc než pouhým hostinským a nebyl míň než čestným člověkem a ryzým, nadšeným Čechem, — proto Čechem, že to bylo životní potřebou jeho srdce, ne z okázalosti, ne z ctižádosti a ne ze špekulace! Zato může celá řada jiných „Čechů“ umřít, ani nehlesnu!

Potácel se naposled již divně životem. Tvář rozbičována starostmi, vlas a vous samý sníh a na těle livrej lidské vděčnosti: rozervanou kytlici bez zlatých třásní. Potkals ho jen v hodiny neobyčejné, na nejodlehlejších místech bašt, na vzdálených procházkách za branou. Mnohý potkávající ho tu pozdravil, mělt' nebohý pro sebe smutnou tu často přednost stáří, kteréž říkáme zkušenost. A když stařec děkoval, bylo oko jeho chladné, jako by už dávno byl se zapomněl divit, že jemu co chudému tak rychle všichni přátelé uprchli.

Nebyl vždy chud a míval přátel víc než zdrávo. Pěkný nebyl muž lehkomyšlný, byl to muž stálé, neunavné práce, ale jeho dobrota byla přílišna; on náležel k těm lidem, kteří by rádi pomáhali celému světu, v nevysloveném sice, ale pevném přesvědčení, že za stejných poměrů by celý svět zcela tak pomáhal jim. Ti lidé svěřují svou budoucnost rukou cizím a z rukou cizích budoucnost ta mžikem sveze se na zem. Přišlo neštěstí a Pěkný byl osamělý! Ještě se mu našly některé ruce dobrodinné, je pravda, ale jemu mohly

pomoci jen ruce víc než dobrodinné, ruce obětovně přátelské. Nepomohly. Dokud sám pomáhal, byl to všude „náš Pěkný“ a „otec Pěkný“, když nadobro zchudnul, bylo mu as samotnému, jako by byl mezi námi cizincem. Mezi těmi Čechy, pro které by byl dal práci desíti životů!

„Otec Pěkný“ byl znám as po celých Čechách. Kdo za krutých dob leo-thunovských a bachovských z venkova přišel do Prahy a chtěl pookřát ve společnosti české, nemohl jít nikam jinam než k Pěknému. Zde našel kruh starších i mladších literátů, doktorů a studentů, zde našel smělý hovor a veselý zpěv a slyšel jmenovat jména, která se byla již v paměť národa vryla, a také jména, která teprv měla a chtěla stát se platna. Který student přišel z venkova, aby v Praze oddal se dalším studiím, ihned se snažil být uveden do společnosti k „otci Pěknému“. Když student neměl peněz víc, hlady zde neumřel, „otec Pěkný“ by byl nikdy netrpěl, aby známý jeho některý student měl hlad. Když student dostudoval a peněz neměl na rigorosa, „otec Pěkný“ jich zatím zapůjčil. Když český herec měl benefici — jediná to „gáže“, kterou vůbec český herec tenkrát měl —, „otec Pěkný“ převzal prodej lístků, a co neprodal, dosadil ze svého. Když český spisovatel vydal knihu svým nákladem — a jiným nákladem se tenkrát skoro knihy ani nevydávaly —, „otec Pěkný“ převzal prodej části, a co neprodal, zaplatil opět ze svého. Když se stal v Praze nějaký studentský rámus, jako na příklad roku 1860 na nábřeží, a celá kopa studentů vstrčena do policejních šatlav, „otec Pěkný“ byl i tam jejich stravovatelem, a běda tomu, kdo vyšed by byl chtěl za toto stravování jemu zaplatit. A když „otec Pěkný“ konečně nadobro zchudnul, žily velmi mnohé z těch jeho dětí a žily velmi dobře, čtly také o jeho bídě, ale — co víc? Snad se mnohý i styděl zapravit mu, co byl povinován, a přec by bylo Pěknému pomohlo, kdyby byl dostal jen své.

„Otec Pěkný“ byl ale znám také daleko za hranicemi českými. Studující Italiáni z Lombardska a Benátek, poukázání úředně k tomu, aby v studiích svých pokračovali ve

Vídni nebo Praze, volili raději Prahu. Zde se spřátelili se studujícími českými a „otec Pěkný“ byl také jejich otcem. Roku 1859 náhle zmizeli, „otec Pěkný“ čítal pilně noviny, a tu našel pak o nich zprávy, jeden že v Sondriu vztýčil prápor vzpoury, druhý že padl co sardinský kapitán, atd. Studující jihoslovanští měli také, a to do jednoho, stan svůj u „otce Pěkného“. Byli Slované, a proto „jeho“, zvláště příšle Bulhary podporoval výdatně, „vždyť je to Slovan nejchudší“. A roku 1863, když Poláci již úprkem a houfně musili prchat Rakouskem dále do ciziny, u „otce Pěkného“ byl jejich stálý tábor, zde našli nocleh, stravu a nápoj, a myslím, že většině jich bylo velmi vhod, že vše to našli zdarma. „Otcí Pěknému“ přirostli nešťastní Poláci k srdci, sbíral pro ně příspěvky, šaty, prádlo, co mohl. Když se mu některý z nich zvláště byl zalíbil, žádal ho: „Řekněte mně jen své jméno, třebaže své falešné, abych si vás snáze pamatoval, — pro tváře mám špatnou paměť, pro jména dobrou.“ A pak často si postěžoval: „Všichni slíbili psát, jak šťastně as došli, — ani jeden nepsal.“

Pouhý hostinský, povídám. Nepsal tragédie, nehrál Leary, neskládal básní, nemluvil na sněmě řečí, nebyl žurnalistou ani doktorem nebo profesorem, byl právě jen pohostinský hostinský a pak Čech tak z plné duše. Také jsme již vzrostli a nemáme pro český život víc ani potřebí podobně obětavých „otců Pěkných“ — ale pro ten nedávný život, z něhož jsme vzrostli, byli vlastenečtí Pěkní faktorem, jehož nesmíme nikdy zapomenout!

Nedostane pomníku na hrob a nedostane tabulky na dům. Proč bych tomu zchudlému hostinskému nevěnoval několik slov!

NÁRODNÍ LISTY 15. března 1874

△ V Praze 21. března

Chodí (v množném počtu) zas po Praze, od muže k muži, z hospody do hospody. A kde najdou člověka, zaklepou mu na rameno, nahnou se přátelsky k němu a vítězně mu šeptají, tak aby to každý slyšel: „Bude vyrovnání!“ — „Ah?“ — „Bude!“ — „A kdy?“ — „Ani čtvrt roku to nepotrvá.“ — „Ale —.“ — „Nu na mou čest!“ — „Ale odkud to víte?“ — „Nesmí se o tom mluvit — pst!“

Nevím, po kolikáté již vnadí vzácný politický věhlas a neomylné oko jistých mužů lid náš takovými sliby. „Beust? Hm Beust! Ani šest neděl se neudrží Beust!“ znělo svého času, a byla to zajisté jen chyba neobratného Beusta, že se udržel tak o několik let dýl. — „Za čtyry neděle máme vyrovnání — Maďaři sami nepřijmou těch třiceti percent, zprávy jsou jisté,“ slyšeli jsme po druhé; ale ti Maďaři neměli nejspíš podobně jistých zpráv jako my. — „Cože myslíte? Za čtvrt roku povolá koruna Hohenwarta zpátky, já vám to povídám!“ — A „Bude vyrovnání, bude, ani čtvrt roku to nepotrvá,“ slyšíme zase teď. My slyšíme to krásné poselství, nemáme ale více krásné víry, už před čtvrt rokem dali jsme jí výpověď. Ty sliby u nás — eh! Když je nějaký slib pořádným slibem, „má za otce rozum a za matku vůli“, ale české ty jisté sliby vyskytují se jako nalezeňátka za vraty, a o rodičích? — „pst!“

*Ti kuchaři naši
vaří nám ze mlhy kaši,
ze tmy zvěřinu,
ve snách jeleninu —*

zní to v staročeské písni, viz o ní Palackého pojednání v Muzejníku, r. 1827.

Je to malér! V Uhrách mají tucet ministerstev, ale nikdo tam není, kdo by chtěl být ministrem; u nás zas máme kopy tuctových ministrů, ale pro ně ani jediného ministerstva! Jen kdyby Uhři chtěli, nám při našem nadbytku na několika kusech nezáleží, a bylo by pomůženo — ne sice oběma stranám, ale nám jistě. Ostatně — přec je možno, že bude teď konečně u nás jinak než posud. Právě byl dr. Rieger — nejspíš že za své zásluhy o nejnovější disharmonii v českém národě — v Českém museu jmenován „starostou sekce hudební“, a bude-li pánbůh chtít, může se stát, že pan doktor nabude v novém tom postavení konečně přec nějakého taktu. Je to skutečně náramné štěstí, že pan doktor rozumí ale všemu v míře tak vynikavé! Právě teď, když hudbě budou ve světě dány úkoly zcela nové! Léčit chce teď jistý učenec francouzského jmena vše jen hudbou a ve Vídni prý hodlají již zřídit zvláštní hudební špitál. Proti hlavničce předepíšou tam nějakou sonátu, proti zimnici adagio, na zlámanou nohu přilepí novou polku a průjem hodlají prý léčit zcela homeopaticky nějakou skladbou od bývalého kapelníka české opery, pana Mayera. Když choroby tělesné, proč by se nemohly také léčit choroby politické, vždyť čteme pořád o „marasmu Španělska“, o „nemocném Turecku“, o „chorobě Rakouska“! Můžem se tedy kojit pevnou nadějí, že pan doktor Rieger, hudební kapacita, až bude českému národu nejhůř, zajisté nám ochotně zas něco zadudá! Nějaké: „Za čtvrt roku — —“

Co je mně to platno, když se toho více nedočkám! Papež napsal zvláštní list časopisu *Univers*, ve kterém zcela určitě praví, že „my všichni nepřátelé jeho věci budem s nesmírnou rychlostí splaveni do propasti zhouby“, a bohužel musím citovat „my nepřátelé“. Ale mně bude v propasti té ještě hej naproti všem těm, kteří se dají zapsat k novému, právě v Praze zakládanému spolku „svobodných myslitelů“. „Ti zhynou bídně,“ ubezpečil mne jistý výborný jezovita. Přeju jim to, lakomcům! Víte, co chtějí? Nic nechtějí, totiž nic platit nechtějí ani od křtu, ani od „obětování dítěte“, ani od ouvodu, od svěcení velkonoček,

od ženění a zapisování do matrik, od mší, od umíráčku, od zvonění, od posledního pomazání, zkrátka od ničeho, a víte proč? — Prajednoduchá příčina: nechtějí se dát ani křtít ani uvádět, chtějí jíst nesvěcené a dát se se ženou požehnat jen od pana purkmistra, nevěří v umíráčky a snadno možno, že se nebudou chtít dát ani pochovat!

Upálit je! Lehce možno, že se jim to také stane. Na všech stranách, po celém světě vzdělaném nemluví se teď o ničem jiném než o upalování místo pohřbívání mrtvol. Strach před tím, že by mohl člověk být snad pochován zaživa, hrůzná myšlénka ta je nejvýmluvnějším přímluvčím pro palčivou novotu, a věda nemá ani jediného důvodu proti tomu; naopak, as deset tisíc důvodů pro to. Ostatně je s touto „novotou“ jako s jinými novotami. Když slavní arabští astronomové čítali, že staří Indové a Řekové tvrdí, Země že se točí kolem Slunce, smáli se jim; a když později čítali zas naši slavní astronomové novější, že staří Arabové tvrdí, Slunce že se točí kolem Země, smáli se také. Spalování mrtvol bylo, nebylo, a bude nyní zas, *musí být*, zdravý lidský rozum to přikáže. Ve Vídni je, dle jistého líčitele, agitace pro spalování právě obrovská, zimničná, třeba až směšná, jak na počátku bývá. Sestavil se tam zvláštní spolek. Počínají si, jako by se nemohli ani dočkat, až budou spáleni. Posloucháš-li hlasité rozpravy ve veřejných místnostech, uvěříš, že jim tam zdravé spálení jde nad každou jinou zábavu a že by Vídeňáci raději už byli v popelnici než na nějakém dvacítzlatovém obídku u Sachra. Scházejí se k velkým hostinám, „protihrobařským“, a připíjejí: „Ať žije spalování!“ — Jsem člověk dobrý, přející, a přeju tedy Vídeňákům, aby se spálili co nejdřív.

NÁRODNÍ LISTY 22. března 1874

△ *V Praze 14. dubna*

Smím se trochu pochválit? — nebude to po prvé! Chci totiž říci, že jsem měkkého srdce a velkého milosrdí. Kdybych měl vinici, dával bych vína do žebrákova džbánu; kdyby ženci na mém poli vážali a viděl bych, že se pachtí za nimi chudá žena, aby sbírala, řekl bych: „Nevažte tak pevně a truste klasy“; kdybych měl stodolu a viděl v zimě poletovat hladové ptactvo, nasypal bych mu ze stodoly zrní; kdybych šel cestou a viděl muže těžce raněného, usedl bych vedle něho a vzal ubohou hlavu jeho do svého klínu. Je jen ten jedinký malér pro lidstvo i ptactvo, že nemám vinice ani stodoly a že nepotřebuju také žádných ženců pro pole, kterých nemám. Ale cestou jdu přec, cestou českého života, a již usedám a беру do svého klínu ubohou hlavu raněného. Nebohý doktor Rieger! —

Bylo to smutné podívání, když bratr Čech chytil se do vražedného křížku s bratrem Pokrokem! Dlouho spočívali klidně a svorně na jedněch prsou, často se obětovali jeden za druhého, jeden byl lučištěm, druhý tětivou a svornou silou metaly šípy do těch proklatých, nepříjemně neumoitelných prsou strany svobodomyslné. Náhle si byly ve vlasech. „Kdo, kdo ach bude z nich Kainem!“ vzdychnul jsem. Boj byl krátký, Abel Pokrok ležel na zemi. A Kain Čech mluvil slovem pyšným: „Neměl jsi se pustit do boje. My klerikálci nejsme zvyklí chodit teprv za jinými, my jdeme napřed a vítězíme sami, my klerikálci rozhodli v Čechách volby do říšské rady a ne vy staročeši. Vaši patronové málo vám budou vděčni.“ Bratr Pokrok pak sklopil hlavu a mlčel na oslavu svých patronů.

Teď ovšem zas mluví, ale copak je to platno, když Čech už posici prozradil. Zázračně rychlá kariéra svrchu dolů!

Napřed „vůdce národa“, pak už jen vůdce jedné strany v národě, nyní docela již jen vůdce strany, která používá „vítězství“ jiné strany co „vítězství“ svého a sama je v služebnosti. Napřed letěl vojvoda, pak letěl plášť za ním, trochu jinak, než jak vlastně je to v tragédii Fiasko předepsáno.

Přítel doktor Rieger je už samá jen minulost, dojemný obraz vši lidské pomíjejícínosti. Sedí tu v šedivém hávu na zlomeném sloupu a mezi zříceninami, břečtan uzlí se mu kolem prsou, na sklopené hlavě jeho žlutá se mechová koruna. A nedaleko něho krutý jeho pán, v černém taláru a s tonzurou. Zle je, velmi zle, býti služebníkem! „Mlčí-li, nazývají jej němým; mluví-li rád, nazývají jej mluvku; ‚dotěrným‘, postaví-li se blízko; ‚nevšímavým‘, je-li ve vzdálenosti; ‚zbabělým‘, je-li tichý, a ‚nezdvořilým‘, dojde-li mu trpělivost,“ — jakž praví Bhartrihari, filosof indický. Jak trpký, jak těžký je los služebníkův! Ať pomáhá „při velkém díle“ vši silou a po léta, najednou řekne rozmar jeho pána „já nechci více!“ Nebohý, milý pan doktor Rieger! A on pomáhá tak upřímně, tak výdatně, pln lásky a obdivu k novým svým pánům. Jsou to arci pánové zcela nevšední. Teprv předevčírem jsme čtli o papeži v Politik, že byl o velkonočním požehnání „jako bytost *nadpozemská*“.

Dnešní Pokrok, orgán páně Riegrův, má velmi pochvalný článek o panu Riegrovi. Se vši tam obsaženou chválou ovšem souhlasím, upřímně a docela. Ona ale ta chvála působí elegicky, pan doktor Rieger vypadá v ní jako mrtvola ve věncích a pohřebním šperku. Již není pomoci. Ovšem že orgán páně doktorův na větší ještě oslavu páně doktorovu zároveň také trochu nadává „nepřátelům“ páně doktorovým. Děje se tak zcela podle starého pravidla: Mrtvým věnce, živým koruny trnové. Ostatně třeba uznat, že Pokrok počíná sobě tentokráte zcela mírně a slušně. Praví o zmíněných nepřátelích jen, že mají „frivolní tón“, vytýká jim jenom „sprostotu“, „nezměrnou zpupnost a opovážlivost“, „způsob surový“ a jiné ještě podobné maličkosti.

Také se tuze moc zlobí, že podkopávají „autoritu“ pana

doktora, jenž je „vůdcem národa“. Komické! Snad mají ještě podporovat autoritu muže, proti jehož politickému náhledu a konání stojí oni z plného, poctivého svého přesvědčení co mužové přec jemu rovní? Jindy ovšem, dokud nevyzrál poměr nynější, podporována autorita ta převýdatně, až přespríliš, víme o té podpoře všichni dost. Jak často podrobila se „mladočeská“ strana autoritě té, jen „kvůli národní svornosti“! Ale teď! A „vůdce národa“! Byl, pánové, *byl*. Jakmile uznal sám za dobré rozervat národ na dvě části, mohl nadál být jen vůdcem strany jedné, *ne obou, ne národa*. A také co vůdce jediné strany byl nadál jen pomocníkem veledůstojného duchovenstva a vysoké šlechty — Čech to pravil!

V krátkoruké své zlobě hází Pokrok ještě leccím jiným. Že prý sáháme i na soukromé poměry „vůdců“, dotýkáme se prý i jejich šatů (míní snad páně Zeithammerův cylindr) a jejich choroby tělesní (míní snad článek svůj o Velký pátek). Zdalipak se pamatuje pan doktor ještě na jisté články v orgánech svých, hned po uskutečnění komandované jím roztržky? Jak tam praveno, že ani jediný z těch osmadvacíti nemá zásluh, nemá váhy, nemá nadání, vůbec ničeho, že „na straně svobodomyšlné není nikdo ničím?“ To se snadno řekne a ovšem hravě odplatí. Ale pamatuje-li se snad také na články orgánů svých, v nichž Sladkovskému vytýkána — třesoucí ruka, kterou přinesl si z kasemat olomúckých, jak tam mluveno — péro se při vzpomínce té chvěje — o jakés vymyšlené téhož chorobě duševní a jak jmeno Sladkovského uváděno jen zároveň se jmenem ředitele pražského blázince? — Oplatil někdo z nás věc podobnou? Tenkrát padla závažná slova: „Boj na život a na smrt!“ Pan doktor se snad pamatuje, kdo a komu je řekl. Ale podobá se, že umírání trochu bolí.

Zítřejší Politik snad zas přinese důležitou zprávu, že článek dnešního Pokroku byl z pera pana doktora Riegra. Ovšem — „má-li král rýmu, nemůže za něho kýchat žádný jeho dvořenín“!

NÁRODNÍ LÍSTY 15. dubna 1874

△

Kdo by chtěl učinit špatný vtip, mohl by jít na radnici, prohlédnout si plány budoucího městského parku a pak o sobě říci, že — už není člověkem. „Budoucnost kdo by znal, nebyl by člověkem,“ jakž Scheferův Breviář pro laiky v Purkyňově překladu praví, a ty plány nám zvěstují právě kus nové *zelené budoucnosti pražské*. Ovšem ji nezvěstují ještě *dopodrobna* určitou. Kdyby byl dnes již přijat najisto kterýkoli z nich, přijímá se přec jen základní jeho myšlenka, u provedení budou ještě změny mnohonásobné — jakož formu myšlenky své měníme také my lidé píšíci ještě mezi tím, co ji již kladem na papír.

V síni, kde jsou plány vystaveny, je stále množství lidu. Důkaz to, jak ten obrázek „budoucí nové Prahy“ zajímá. Již dávno cítila Praha v těch končinách, kde městský park nyní již najisto rozkládati se bude, tíži svírajících ji pevnostních hradeb, byly mûrou ležící na prsou, bránící dechu. Konečně máme milou jistotu, že pouta ta budou nejen rozbita, nýbrž že na prostranství získaném zřízen bude velkolepý park. Dlouho dost jsme byli v nejistotách. Člověk má již vůbec zvláštnost tu pro sebe, že přítomnost je mu vždycky málo, že všemi svými myšlenkami pracuje do budoucnosti, tam že zakotvuje všechna svá přání — člověku Pražanu zvláště byla ale ta pevnostní přítomnost již nesnesitelná, a příčiny bylo dost ku strachu o budoucnost celé milé Prahy. Proto stálé to promlouvání a obmílání otázky té ve všech společnostech pražských, ty nekonečné články a zprávy v časopisech, ta svornost po mnohých letech po prvé zas vízící obecenstvo obou národností alespoň v otázce jedné, a teď ta potěcha všeobecná. Plány na městský park byly vystaveny ovšem také již v nedávné výstavě inženýrské

ale tu nám byly ještě pouhá pia desideria, nyní přistupuje obecenstvo k nim s pocitem naprosto již jiným. Každému je, jako by měl sám rozhodnout a zvolit. Hlava se kloní k výkresům, — není těžko jim porozumět, kde je barva červená, má růst Praha do kamene, kde zelená, má růst do přírody, do krásy. Ta zeleň vypadá jako zeleň poupěte, z něhož rozpukne pyšná květina.

Nejsou nyní vystaveny zde plány všechny, které byly na výstavě inženýrské. Schází tam především návrh Schulzův, jenž překvapoval milou svou elegancí, Fingrův, jenž mínil zastavit veškerou skoro půdu z hradeb bývalých a učinit tam nanejvýš nové nějaké Příkopy, a scházejí oba dřívější plány vyšlé z městského stavebního úřadu. Zato jest tu z téhož úřadu od rady p. Jenšovského vystaven pěkný plán nový, pak nalezáme plán Ullmannův a konečně plán pánů Wiehla, Zeyera a Martina, jenž po nějakou dobu také ve výloze kněhkupectví Grégra a Dattla zraky kolemjdoucích vábil.

V některých věcech shodují se zhotovitelé plánů naprosto. Takž na příklad v rozluštění, jakým způsobem má se ukončit imposantní naše Svatováclavské náměstí po stržení Koňské brány. Že se musí ukončení to stát nějakým dílem vysokým, mohutným, je jisto. Navrhován vysoký fontán (vyšší a rozměrnější než fontán v druhém dvoře na Hradčanech) s vodopády a vodojemy a za ním, vpovzdálí, nová a monumentální budova Českého musea. Museum staví všichni navrhovatelé na výšinu za branou a fontán přijali také, jenže jej stlačili na rozměry nižší (kvůli těžšímu v té výši vodnímu tlaku) a někteří jej posunuli až k samé museální budově. Dále se shodli všichni v tom, že vyznačili nutné již pro Prahu zvláštní „rejdiště dětské“ a položili je na místo mezi branou Koňskou a Žitnou. Konečně se k našemu potěšení shodli i v tom, že ohraničení nových prostor, po délce totiž, neučinili čarou rovnou, nýbrž oblou. Nejsme přátelé těch „jako by bičem šlehl“ rovných ulic a cest, vídeňská v půlkruhu běžící Ringstraße se stále tedy měnícím se obzorem svým je nám v ohledu tom vzorem. V umístění

české arény plány se již neshodly. Jeden ji postavil do cípu vlevo od nynější Koňské brány, druhý do pole vpravo od příští budovy museální. Druhý ten nápad líbí se nám spíše. Jeť místo to dosti vzdáleno od nádražního hluku.

Co se týče maně vyznačených procházek a rozdělení parkového vnitřku, navrhovaných dovnitř a po obrubě fontánů, kiosků, korsa, kolonády pro čas deště, pavilónu, cukráren, restaurací, koncertního altánu, salónů pro pijáky minerálních vod, soch a mříží, nemožno si jich zvláště všimnout. Mnohé z věcí těch budou ovšem nutny, povstanou také najisto jako všude v parcích velkoměstských, jiné jsou třeba žádoucí, ale sám navrhovatel vykreslil je do plánu svého, jen aby plán poskytoval lákavějšího a pěknějšího „obrazu“. Nám jde především o princip jediný, o *co možná největší rozsáhlost nového parku*. Principu tomu vyhovoval nejvíce plán Schulzův a vyhovuje Wiehlův a spol. Zde se těší oko nepřetržitému a stále dosti širokému zelenému proudu počínajíc od Slepé brány až skoro k Státnímu nádraží. Plán z městské kanceláře vyšlý — ostatně velmi souměrný, pěkný obraz poskytující — hledí, aby město při velkém novém nákladu na bourání hradeb, na odškodnění eráru, na zřízení a pak udržování parku mělo alespoň nějakou náhradu z prodeje některých stavebních míst. Takž vlevo od Koňské brány až k Bredovské ulici, pak také skoro od Nové brány až k nádraží zastavuje budovami nynější hradby a ještě značný kus půdy dál. Je nám líto každé píďe volné země, jsme náhledu Drexlerova, jenž každý „nevysázený strom“ považuje za hřích spáchaný na potomstvu.

NÁRODNÍ LISTY 16. května 1874

△ V Praze 23. května

Čtvrt století — jak málo a zas jak mnoho! „Všechna čísla Archimedova nedají ani jednušku na měření věčnosti“ — ale čím by bylo lidstvo často bez jediného, na události bohatého roku! Čím by byl národ náš bez posledních pětmečítma let! Co je čtvrtstoletí pro život jednotlivcův, čím je pro rozvoj některého společenstva! —

Střed českého studentstva, Akademický spolek pražský, slaví jubileum pětadvacetiletého trvání svého. Tisíce mužů dávno dospělých připomínají sobě dnes jasné doby studentství svého, tisíce mužů mladých, již již pro život dospívajících, v nadšení citu pospolitého slaví minulost, přítomnost i budoucnost českého studentství vůbec. Je slavnost jen jediného spolku, a přec zároveň slavnost národní. Akademický spolek český patří nám všem, kořeny svými spočívá v celém národě, větvemi svými plní vzduch celé země, je na něj milokrásný pohled jako na rozlehlý strom oranžový, v jehož štavnatém listí svítí se bílý květ a červené ovoce zároveň.

Spolek akademiků českých prožil mnoho. Jeho zkušenost není ale „démonem bledých rtů“ — stálý, skoro nepřetržitý pokrok je význačný úděl jeho. Založen v době, kdy s omlazením lidského ducha vůbec zároveň se omlazoval duch národa českého, byl, je a bude osud jeho vždy zrcadlem osudů celého národa. Padl na něj mráz, když po roku padesátém znovu byl český národ sevřen. Avšak nově uložená tíže ta byla jen jakoby kámen do koruny palmy položený, palma hnala tím bujněji do výše, a když nadešel zas sluneční čas, bylo květu a zdaru náhle na všech stranách. Jaký to rozdíl v Akademickém spolku jindy a nyní!

Před dvaceti lety sídlil ve vedlejších uličkách, dnes sídlí

v přední třídě pražské, tenkrát měl dvě až tři tmavé jizbičky, dnes má několik prostorných sálů, tenkrát čítal členů dvě stě, dnes jich čítá sedmkrát tolik, tenkrát nemohl duševně podnikat skoro ničeho, dnes se rozvětňuje na několik odborů, vědecky a literárně čilých a krásně činných. Dnes pomýšlí již na vlastní, samostatný dům svůj, kde by byl vlastním pánem svým, — do té doby domůže se bohdá také celý národ příjemnějšího bytu ve vlasti své.

Ráz Akademického spolku bude ovšem vždy mladistvý. Navštivte někdy místnosti jeho a budete potěšeni. Zde vládne mladě bystrá mysl, jiskří bujný zrak, žíří první láska k vědám a lidstvu. Šťastná ta mysl bojem ještě neunavená, pro niž láska i práce je stejně modlitbou, ježto roste s mořem a letí s oblaky, a pro niž sen a život je skoro ještě jedno: život, budoucnost — krásný sen. Hlava je hrdě vzpjata, život ji ještě neponížil klamem svým, a co starost, to jen tak pohrává si kolem plných kadeří. Duše je v posvátném nadšení, těch okamžiků, kdy je nám, jako by naslouchající srdce rozumělo šumnému proudu všehomíru kolem nás, těch krásných okamžiků jsou zde ještě celé pršky skvělé. Zde slaví myšlenky ještě nejzlatější, nejružovitější triumfy své, jemný duševní pel spočívá na každém slově, vnitřní zrak poznává ducha ve všem, a ze všeho sobě mysl splítá věnce. Podržte alespoň něco toho jasu pro život, jako dýmant drží pršku světla v sobě! Společně pracujete a myslíte pro společnou věc, ku společné dojdete slávě — a národ s vámi — jen však, když každý pro sebe zas zároveň duševně žíti budete životem orla, jehož perutí síla vysloní se v nejvyšších samotách.

Ovšem — všeho nezmůže vůle lidská. Poměry a skutečnost působí někdy úmorným lijákem, a co nejutěšeněji klíčilo do samostatnosti, nanejvýš že dospěti pak může na lhostejnou všednost. Avšak proto je mládež národní nám vždy mládeží „nadějnou“, že je stále nova, a když již jednou doznala poškození, že se zázračnou rychlostí vymění se zas na novou, nepoškozenou. Vždyť právě studující mládeži české před nedávnem ještě se vytýkalo, že se stává

v národním ohledu indiferentní, nečinnou, že pozbývá vzletu, ano že i vůči zájmům svobody, pro niž mládež přec se vždy nejprv a nejvýdatněji nadchne, již vychladla. A ejhle, již zase je to české studentstvo zde a klokotavým varem kypí znovu. Řečeno již, že Akademický spolek český je věrným zrcadlem celého českého národa. Byla-li v českém studentstvu nějaká omrzelost, což nebyla, ano což není v národě celém? Byla-li onde nepotěšná nečinnost, což nevíže nečinnost nám ruce takřka všude?

Mládež nevydrží dlouho ve tmářství, ve zpátečnictví, v nečinnosti, síly rostou k činům, duch roste k světlu — „pryč s okenicemi!“ zahučí to náhle a prostorou již se rozlila jasnost volná. Jeť v lidstvu jakýs tajný, neodolatelný proud, jenž nás nese vždy dále k světlu, — neodolatelný proud! Zde platí Herderova krásná slova: „A kdyby nežili ve světě pražádní orlové, což bychom proto chtěli dát se k sovám?“ — Nehledejme vznešenosti ve světě, dodejme vznešenosti světu sami!

Český národ velké má úkoly ještě. Předně aby se udržel, pak aby v lidstvě, na prospěch lidstva, znovu se zjevil co duševně samostatný a bohatý. Komu jinému by měl důvěřovat, že k vznešenému tomu cíli přivede jej vždy zas o krok blíž, než své vždy znovu pučící zas mládeži, kterému věku by měl důvěřovat jinému, že vlast, čest a vědy naplní jej nadšením jarním! Ovšem nadšení samo nestačí, *nadšená práce* jedině dovede nás k cíli. Na zdar té práci nadšené, by český duch byl nový světa květ!

ČECHOVÉ V LÁZNÍCH A „ČESKÝ POMNÍK“
V GRÄFENBERKU

△

Smutna je pro Čecha procházka našimi lázeňskými místy. Spíš se mu zdá, že je na tisíc mil vzdálen, než aby cítil, že je doma. Světoznámé lázně mívají ovšem vždy něco kosmopolitického do sebe, jsou právě střediskem národů všech; ale přec jen má Trouville-sur-mer ráz rozhodně francouzský, Sorrento ráz rozhodně italský, Gastún ráz rozhodně německý atd. V Čechách se nalézající vary, teplice i temena studená mají ale přímo ráz protičeský, k národu českému nepřátelský.

Ne jako bys byl tisíc mil jen od Čech vzdálen, nýbrž jako bys byl v zemi, která vypověděla všemu českému boj na život a na smrt. Je přímo cos zuřivého proti nám tam v těch našich „krajanech“. Odvykli jsme ovšem již hezky dávno krásnému idealismu, jež jsme si byli dlouho chránili co blahý sen, co jedinou záruku pravého pokroku lidstva, avšak při návštěvě severozápadních našich míst lázeňských přec jen budí se nechuť a ošklivost znovu. Cizinec, nestuduje-li mapu, jakživ nezví, že je v Čechách. S ouzkostlivostí, jakou jen náruživost plemenná dodati může, vyhýbají se řídící osobnosti sebemenší známce, že Čechy jsou obydleny také kmenem českým. V Teplicích najdeš hostince U Germánie, U Teutonie, u všech možných císařů, králů a princů německých, o Čechy a jich historii nezavadí ani jediný ze sterých štítů. V Karlových Varech zapověděl *magistrát* orchestru Labického *hraní kvodlibetů z českých národních písní!* V Mariánských Lázních je měšťanostou ústavák známý Halbmeier, víc netřeba říci. V tom právě vězí věc, že řídící osobnosti jsou zároveň poslanci na sněmě, členy říšské rady atd., že činně chtějí se zalíbit „svým vyšším“, že jsou členové onoho velkého proudu, který je na úkor

národnému našemu rozvoji. Láva zášti plemenné — nic jiného.

Česká povaha je tím vším ovšem také značnou částí vinna. Navštěvují místa ta lázeňská v takovém počtu, že by sobě musili vynutit uznání, kdyby vůbec česká ta povaha vynucovat dovedla. Dovolte mně, abych uvedl příklad nelázeňský. Navštěvuju v Praze s několika přáteli hostinec, jehož držitel je Němec. Co rozumný muž opatřil hostinský svůj závod českým služebnictvem, českým jídelním lístkem atd. Denně přichází na sta osob, z nichž daleká většina je národnosti české, a co slyšíš? — „Die Speiskarte!“ — „Kellner, bringen Sie mir die Národní listy!“ — „Zahlen!“ — Ani jediného nenapadne, že má právo v Čechách mluvit česky, a český jídelní lístek leží po celý rok klidně na stolku našem, jinde nežádán a nehledán. Pouhá to maličkost vůči naší „vysoké politice“, že? Vždyť se jedná jen o češtinu!

Tato měkkost a ústupnost je také vinna zmíněnými zjevy lázeňskými. Vlastenecké české firmy, mající pro leto krámy své také po lázních, za žádnou cenu by k německému nadpisu nepřipojily také nápis český. Známé vlastenecké rodiny naše by tam za žádnou cenu ani mezi sebou nepromluvily česky, aby snad neutržily strašného úšklebku, že náleží mezi ty „ultra“. Ve společných čítárnách by Čech za žádnou cenu nedotknul se českých časopisů, byla by to „okázalost“, on raděj čte Presse, a české listy proto, jakmile přišly, pohodí sluha hned stranou. Maďar blýská se jazykem svým všude co nejokázaleji, Polák, sotvaže kapela hrát začne, vynutí si ihned svůj mazurek, Čech si s Čechem zaleze někam do nejosamělejšího háje, a když tu nikoho nevidí, mluví spolu konečně po česku nahlas. Tím vším množí se pak úštěpky cizinců jen ještě více a roste drzost drzých. Také v lázních čistě českého vukolí nevolí se principiálně do „zábavného výboru“ z přítomných Čechů ani jediný (peníze na zábavy ale výbor od nich přijímá), a stalo se skutečně, není to pouhou povídačkou, že Vídeňanka jistá, vyšedší z jedněch lázní do blízké vesnice české, rozzlobila se krutě a zvolala: „Čtyry leta už sem jezdím a ještě neumí

ten lid zde ani slova německy!“ Upozorňuju naši zemskou školní radu na tento spravedlivý stesk. Víc, jen ještě víc německých škol pro ten český lid!

A teď naproti tomu všemu náhle faktum, že v slezském Gräfenberku staví se pomník český a že jej staví nejen Čechové, nýbrž že těm Čechům pomáhají také někteří němečtí krajané naši. Tam venku, na půdě nám již cizé, vzpamatovaly se konečně obě strany, v jedněch vzbudila se hrdost národní, v druhých ozvala se vlast. Dávno stojí tam již lev na pyšném pomníku uherském, dávno skví se tam již vysoký elegantní pomník francouzský, český pomník tam posud nebyl vzdor „českému zřídlu“, „pražskému zřídlu“ atd. Nyní bude a bude krásný. „Český pomník“ vypne se vysoko nad ostatní. Na dvou podstavcích na sebe složených (stylisoval Aleš Linsbauer) státi bude Myslbekem pěkně modelovaná socha Hygiey (Zdravěny), litinou vzorně vyvedená od našeho Benkeho. Na pomník as pod střed přijde litý medailón, podobizna známého zakladatele gräfenberských lázní Priessnitze, taktéž vyvedená v závodě Benkově. Dolů napřed upraven bude mramorový vodojem, nazad pomníku přijde nápis.

Letos konečně má být pomník, k němuž základ položen byl roku 1871, dovršen. Schází již jen několik set zlatých — přispívejme, ať nehotová práce není nám zase na posměch!

NÁRODNÍ LISTY 3. června 1874

△ V Praze 4. července

To si pamatujte, kdykoli se vám spílá „zrádců vůbec“, „vlastizrádců zvlášť“, „petrolejníků“, „komunistů“, „bláznů“, „šilenců“ a jiných pěkných: vždycky v tom čase bývají teď v Čechách volby. Pak si zamnu ruce, roztáhnu deštník a hledím klidně, jak to na vás prší. Klid je také zcela přirozený u toho, kdo má dar porozumění, a mohu říci, že rozumím těm nadávkám na vás zcela dobře. „Zrádcové“ jste proto, že veškeré vaše jednání děje se s největší upřímností, „vlastizrádcové“ proto, že myslíte jen na skutečné dobro vlasti, „petrolejnici“, že chcete osvětě a jasným myšlénkám v lidu samém, „blázni“, že nechcete zamlčovat pravdu, „šilenci“, že za pravdu snášíte ústrky. Ona ale pravda je teď zavěsena kutnami, nemá, nesmí se teď říci, a Politik má pravdu, když káže, aby vás „vyřízli a vypálili“ z českého těla! Beztoho, čím pak je nějaký Trojan, nějaký Sladkovský, nějaký Kodym, nějaký Čížek, nějaký Škarda, nějakí Grégrové, čím tisícové jiných mužů svobodomyšlných, čím celé řady spisovatelů, umělců atd. českému národu? Politik to řekla, že praničím, jediný, nikým nepodepsaný článek její německý že je nepoměrně důležitější. Přemýšlel jsem o tom na příklad zas při odkopnutí dr. Kodyma a vidím, že má pravdu. Co učinil také na příklad dr. Kodym? Obětoval národu *jen* práci několika desíletí, obětoval mu *jen* celý život svůj! Také nemá většina národu teď ani času k nějaké vděčnosti, musí volit Tomany, Hevery a Macháčky a to namáhá.

Volby jsou v proudu. Venkovské jsou již odbyty a většinou vypadly tak, že místo poslaneckého klubu bude se moci již zcela směle založit „růženec panny Marie hostýnské“. Vyhráli mariánští růženečkáři a zásluhu toho má prý jedině pan Otakar Zeithammer, jenž „řídil všechnu agitaci

sám a sám“. Pan Zeithammer dal za to v orgánu páně Zeithammerově za nepřítomnosti pana Zeithammera pochválit pana Zeithammera zcela upřímně; nikdo také zajisté nebude proti tomu, nejméně já, který mu přeju, aby vždycky dostal plně, čeho si byl zasloužil. Beztoho, jak jsme dříve již viděli, dobývá se vděčnost národa velmi těžce a pan Zeithammer bude národu musit vrazit dýku svého dobrodiní ještě několikrát do prsou, než tento mu zcela porozumí.

Tedy pan Zeithammer vedl všecko! Tedy on přiměl otce Palackého k tomu, aby do každého místa rozeslal vlastnoruční přípisy, od něho byla řada těch jizlivých, spílavých, vášnivých článků novinářských, od něho vyšlo to kaprálsky krátké komando: „Všichni naši kandidáti dostavte se v den volby na místo volební!“ On poslal doktora Riegra do Jilemnice, aby tam řečnil proti doktoru Čížkovi, a do Chotěboře, aby tam vyplňoval lístky volitelů jmenem kandidáta páně Zeithammerova! Komu by tu nebylo líto doktora Riegra! Ondyno mu řekne Čech, že první vítězství způsobila strana kněžská, ne staročeská, nyní mu říká Politik, že za to druhé má přijít se slušně poděkovat — k Otakaru Zeithammerovi! K pánům páterům také zas, to se rozumí. Dřív se ještě vše tutlalo, teď už se vedou konservativci s klerikálci ruka v ruce po Čechách za bílého dne.

Není již pochybnosti, modlitba mnišeckého františkána měla účinek. Člověk by věru ani neuvěřil, jakou moc má takový františkán v nebi! On jen potřebuje chtít, a vládce světa nechá všeho ostatního, nechá Slunce a planety kroužit se, jak chtějí, vezme několik Heverů, Skopců a Nováků a udělá z nich poslance na sněm.

Ano, již nezbývá staročechům nic jiného než nečinnost další, sprovázená vřelou modlitbou. Ale — modlitba je trojí:

„Trojí je modlitba člověka k vládci nebes, a mocnější je jedna než druhá.“

„Modlitba šepotaná líbí se mu velmi: slyší ji v hloubce srdce svého a přijímá ji milostivě i ze rtu neumělého.“

„Modlitba utiskovaného velkým hlukem proráží nebesa a vrcholí řeřavé uhlí na hlavě utiskovatele.“

„Však nejmocnější všech je slza opuštěného, jenž pevně se drží nebe a umírá.“

Vidím v hnědém oku doktora Riegra skvíti se slzu bohatou — on ji pláče ve jménu „někdys své“ strany.

Poslední provolání k volbám u nich ještě znělo: „Nedocílili jsme sice politikou svou úspěchů žádných, ano uškodili jsme jí i značně zájmům národa, ale volte naše kandidáty přec. Neboť jako kdys na Hostýně netušený zázrak...“

A příští poslední bude už znít: „Jsme v koncích, jsme odevšad opuštěni, neboť jsme opustili předně samy sebe. Plačme slzy velké, držme se nebe a umírejme. Dřív ale zvolte honem ještě kandidáty námi navržené: pp. Vrabce, Drnkače, Humhala...“

On ale národ začne se ohmatávat, hlavou vrtět a odpoví: „Umřít? — hu! — a načpak vlastně to? — Vždyť jsem mlád, vždyť jsem ještě ani nežil, vždyť mám právo žít jako ti ostatní!“ — „Děkuju za přátelskou radu,“ dodá národ, „ale teď se chci činit — nejsem na poušti, abych moh se vyhnout zápasu s ostatními, jsem tísněn a tlačěn národy kolem — nuž začnu si pomáhat vlastními lokty! Umřít — to tak!“

A po prvním vítězství nad sebou samým dostaví si národ rychle velké své divadlo, aby mohl vítězství to slavit při velkolepém, oslňujícím představení. Slavnostní opera je k tomu již napsána Smetanou a jmenuje se Libuše. Česká prorokyně Libuše předpovídá zde budoucnost českou, předvádí obraz za obrazem, až konečně ukazuje zabezpečenou již provždy slávu českou. Ale ani v jediném obraze, než k té slávě postoupí, není líčen snad Čech, jak — leží za pecí! —

A propos, s tím Národním divadlem! A s tím upisováním „pod výminkou“! Došel nějak dech, ne? A bylo to tak mnohoslibné a tak hezké, když stálo „N. N. V. 1000 zl.“ nebo „T. T. K. 500 zl.“! Alespoň kdyby přišel nějaký „N. N. N.“ a doplnil to na 100 000! Copak mu to udělá!?

△ V Praze 7. července

Sedíme dnes pohromadě s milým hostem, profesorem Louisem Legerem z Paříže, a pan Louis Leger se zlobí. Vlastně ne, „nesedíme“! Sedím jen já, Čech; pan Louis Leger je ale Francouz a ten dlouho neposedí. Sedí, stojí, každý okamžik je jinde a je jiný. Jen v té své roztomilé živosti, v hbitém, duchaplném hovoru, v přátelské upřímnosti, která mu z očí jakoby přímo ze srdce svítí, v tom je a zůstane si až do skonání stejný. Právzor příjemného Francouze Pařížana, zcela dle duchaplného předpisu, jaký pánbůh učinil pro Francouze Pařížany! Vždyť je ale profesor Louis Leger znám vděčnému českému národu! Píše o nás Češích, o naší historii a naší literatuře pěkné články a pěkné francouzské knihy, zná nás, zná dokonale náš jazyk, zná také polsky, srbsky, rusky, zamiloval sobě Slovanstvo vůbec, a když přijdou panu profesorovi prázdniny, zaletí si mezi Slovany a zde s kolibří hbitostí z kmenu na kmen. Dnes je u nás, za čtrnáct dní bude v Kyjevě, za šest neděl v Moskvě nebo v Cařihradu. Nedivím se mu, že tedy neposedí, zvláště když se zlobí.

„Bednu s římskými věcmi!“ — zlobí se, a jeho ř zní měkce, ale určitě. Pamatuju se, když ještě neznělo. Známe se něco málo přes deset let. Tenkrát jsme, v květnových dnech roku 1863, šli v Paříži s sebou do masonské lóže „Velkého Orientu“ co „polská deputace“. A tenkrát mu čeština ještě nezněla. Ale nedlouho nato zavítal po prvé do Prahy a tu již rozprávěl česky, ovšem na živost svých myšlének ještě trochu nedostatečně, i oko jako by hledalo vždy tu jistou stránku v mluvnici a ten jistý levý nebo pravý koutek v slovníku. Od té doby přichází rok co rok a mluví hbitě, s pravidelným přízvukem a jeho ř řinčí. Mám ho v podezření, že naschvál volí slova, kde je ř.

„Bednu s římskými věcmi!“ běduje, vstává ze sedadla. „A teď budou přicházet, dvacet dobrých známých za půl dne, a každý bude chtít alespoň něco, když mám ‚bednu‘. Prosím vás, kdopak mně tu bednu v lokálce o mně přivěsil? — Bedna a *bednička* je rozdíl,“ míní stoje již zas u mne. „Českému vašemu museu dáme, co bude chtít, ale pošlem mu to z Paříže přímo a pohodlně; bedničku pro Kyjev, kamž jedu ke schůzi starožitníků, vezu ovšem osobně s sebou, kvůli té schůzi. Ach — já tady teď zkusím! — prosím vás, kdo z vás mně tu bednu způsobil? Ty noviny! Ty už se mne napronásledovaly! — Chcete mít fejeton?“

„Chci.“

„Je tomu tak asi na pátý rok, co byl výlet Čechů do Kostnice, vidíte?“

„Tak asi.“

„Tenkrát tedy byla v českých časopisech zpráva, že mimo slavnostní řeč českou bude také řeč německá a francouzská. Německou že promluví Josef Frič, francouzskou že bude mít spisovatel Louis Leger.“

„Ano — ale neměl jste jí.“

„Ani nemohl! Nedostal jsem od slavnostního komitétu vyzvání a nabídnout se — to přec nejde. — Vaši výletníci tedy přijeli do Kostnice. Když přijeli, byl tam právě korespondent naší Agence Havas. — ‚Co to?‘ ptá se. — ‚Čechové putují k místu, kde upálen mistr Jan Hus.‘ — ‚A program?‘ — ‚Ten a ten. Německou řeč bude mít Josef Frič, francouzskou Louis Leger.‘ — ‚Dobrá,‘ pomyslí si korespondent a telegrafuje hned do Paříže.

Jsem pohodlně v Paříži, sedím v kavárně a čtu, že jsem měl řeč v Kostnici. Nu, dobrá, pomyslím si zas já, tedy jsem ji měl.

Druhého dne, ať беру do ruky který časopis chci, všude čtu, že jsem měl řeč, jeden list to otiskoval z druhého. Jen obsahu své řeči nedočetl jsem se nikde a ten by mne byl přec nejvíc zajímal. Tedy jsem se prozatím jen tak domníval, co asi jsem mluvil krásného.

Třetího dne mne mlely všechny časopisy klerikální, že se opovažuju cestovat a mít řeči na oslavu kacířů, k tomu ještě církví svatou odsouzených a řádně upálených. To se rozumí, že jsem se nebránil. Ale mělo přijít hůř.“ — A přítel Leger si vzdychnul.

„Potkám dobrého známého. — ‚Jak? Vy už zpátky v Paříži?‘ — ‚Vždyť jsem ani neodjel.‘ — ‚Eh — byl jste v Kostnici.‘ — ‚Nebyl.‘ — ‚Eh — eh! byl jste tam a měl jste tam řeč — počkejte — řeč o tom — jak se jmenuje?‘ — ‚Myslíte o Husovi, ale mýlíte se.‘ — ‚Vždyť to stálo v časopisech, četl jsem to.‘ — ‚Když ale ubezpečuju.‘ — Známý můj ovšem dál neodpíral, ale myslil si asi, že mám tak nějaké zvláštní své důvody, abych zapíral. Odcházel a vrtěl hlavou.

Potkám druhého, třetího dobrého známého — ‚mnoho přátel naše škoda‘, mám jich v Paříži mnoho. — ‚Už zde?‘ — ‚Četl jsem, četl — prosím vás, dejte mně nějaký otisk své řeči, máte přec?‘ — ‚Eh — eh!‘ Stálá negace, stálé vrtění hlavou. A kdo mne nepotkal, psal mně. ‚Milý L.L.! Neobtěžujte sobě poslati několik otisků řeči, kterou jste měl v Kostnici, svému oddanému N. N.‘ — Dva dny jsem strávil odpovídáním poštou.

Po osmi dnech jdu za pozváním k obědu. Domácí paní mne přijímá. ‚To je hezké, že jste se vrátil zdráv. Vy jste byl mezi Turky? — prosím, povídejte nám něco!‘

Naše dámy dovedou totiž co nejroztomileji o zeměpis se nestarat. Domácí paní pletla si jen tak trochu ‚Constance‘ a ‚Constantinople‘. —“

NÁRODNÍ LISTY 8. července 1874

△ *V Praze 1. srpna*

Když přijdeš do Frankfurtu, navštívíš zajisté co přední znamenitost ulici, v níž je dům, kde Goethe svoje dětství trávil, a pak co znamenitost hned druhou uličku židovskou, v níž jsou památny domy dva, jeden, z něhož vyšel Börne, druhý, z něhož vyšli Rothschildové. Vyšli as před stoletím, ale od té doby vyslovilo lidstvo jmena Mojžíšů, Šalomounů, Nathanů a Amšlů Rothschildů milionkrát.

Zas umřel teď jeden z nich, baron Amšl Rothschild ve Vídni. Vídeňské listy se o něm rozpisují, každý den článek, v němž „dáta a anekdoty“ z jeho života, popis pohřbu, vypočítávání dědiců a dědictví atd. Bože, jak dokonalý a vzácný muž byl tento nebožtík zaživa, mají-li časopisy ty ve všem pravdu! A ony mají pravdu, musí ji mít, bohatec je ušlechtilý, učený, dobrý, duchaplný, je vše možné — když je člověk bohatý jako Rothschild, je i tělesně krásný, byť byl třebaš ošklivý jako Rothschild!

Jen to nevědí vídenští žurnalisté zcela určitě, zůstavil-li Amšl pouze 500 nebo docela snad jen 400 miliónů, ale na tom nezáleží: jeho dědicové užijí zděděných miliónů beztoho chudáci pouze k tomu, aby sobě zas vydělali — několik set miliónů nových. Je to úžasně rychlý výdělek! Jako z pařeniště jim rostou miliony v tom našem století páry! Peníze jim nejsou „prostředkem k něčemu“, jsou jim již účelem. Naše doba jim pomáhá znamenitě. Divná doba! Povstalo v ní několik set milionářů, ale jen tím, že zchudla celá řada států a zchudly miliony lidu. Také ti milionáři zchudnou a poklady jich se hodí příklopem do sklepů Rothschildův — nezbude na širém světě nic než několik Rothschildů, a my lidé ostatní? — my se budem namáhat, aby se vyplnila slova Izaiášova, jenž předpověděl, že „státi budem a pásti

dobytek jich (židů) a synové naši že jich oráči a vinaři budou“. Nemusíme si z toho nic dělat, neboť „chudoba prý cti netratí“. Zvláště prý jsou dle Písma blaženi ti, kteří jsou „chudí — duchem“, tedy dej nám k prázdným kapsám také ještě trochu hlouposti, ty dobré nebe! Či bylo lidstvo snad už hloupé dost, že bez práce a pouhými bursovními a finančními manipulacemi mohlo z něho několik set lidí vysát celý majetek jeho?

Četl jsem kdys: „Z peněz nevzchází žádná sláva pohrobní. Vyplácejí se nám z nich úroky, na cti i na majetku, jen pokud jsme živi. Bohatec je suvrénem v tomto slzavém údolí, ale jen pokud je živ.“ Tedy u bohatce jako u herce: po smrti žádná sláva víc; bohatec a herec jsou synonyma. Je v onom výroku kus pravdy. Když za krymské války umřel v Paříži Šalomoun Rothschild — byl pochován právě také dne 31. července —, byly zprávy a články o něm po celý týden širší a důležitější než o samých událostech válečných. A kdo sobě vzpomene na Šalomouna ještě dnes? Teď umřel zas ve Vídni z Rothschildů bratr Amšl, píše o něm víc než o kterémkoli mrtvém potentátu, víc než by psali třeba o Newtonovi, kdyby tento byl právě umřel teď, — kdo bude ale mluvit o Amšlovi za čtrnáct dní? „Bůh dal, bůh vzal,“ jakž pohřební židovská modlitba končí.

Zato je ovšem zaživa slávy dost. Zrovna jako u herců. Dlouho to trvalo, než se rozmohli herci jen na „občanskou čest“, než začali sobě jich lidé vážit jako umělců jiných, ale když se konečně toho docílilo, je sláva zas nesmírna. Knížata sobě berou herečky za ženy a kněžny berou sobě herce alespoň za milence. Zvláště herec český je vážen nesmírně. Nevěříte? Nu tedy jděte do českého divadla a dejte si sedadlo dole v poslední řadě, zrovna před parterem — ale, prosím, ne v letě, v letě se opírají o zábradlí za vámi často kuřáci, kteří s důsledností obdivuhodnou po dvě hodiny a ještě déle foukají vám svůj kouř kolem uší zrovna pod nos a pod oči. A když sedíte tam, máte požitok dvojí najednou: umělecký výkon na jevišti a bystrou, hlasitou kritiku hned zároveň za vámi. Hodně hlasitou, neboť člověk chce přece

ukázat, že něco ví, a ostrou i říznou, neboť mládeži přísluší rozhodnost v náhledu a nadšení pro umění.

Kritická preludia začínají hned při ouvertuře nebo orchestrální předejhře. Na příklad:

„Zas Shakespeara a nic než Shakespeara, už toho mám dost!“ —

„Dnes prý má režii..., to bude zas kaňhání!“ —

„Tak, teď ve čtrnácti dnech po třetí italská opera, jsou to mudrcové!“ —

„Neměl jsem ani chuť sem jít, nový kus od..., nemohu ho vystát, ale vysyčíme ho!“ —

„Nejspíš, že sedí... někde v hospodě, že ještě nezačínají!“ atd.

Opona se zdvihne. Chvilku chvíličku je vzadu ticho, pak to kape:

„Jen kdyby tuhleto nenechali vystupovat, neumí ani chodit, má nohy nejspíš jako pekař!“ —

„Ten chlap dnes zase vyvádí!“ —

„Nu-nu, jestlipak to vykoktáš!“ —

„Protivná figura! Jak ji vidím, mám vztek — prosím tě, podívej se jen, jak kroutí hubou, husa!“ —

„I ne, taky nestojí za nic! Sám jsem tu úlohu hrál vloni v...; on ani neví, co v tom kuse chce!“ —

„Hlas jako když hodí kožené kalhoty po dřevěných schodech dolů!“ —

„Chlap má dnes zase nějaké flusy v krku!“ —

„I ty...“ — ale ne, „největší perly“ ne! Aby naši herci příliš nezpejchli!

Gáži velkou nemají, to je pravda, po smrti jich také si na ně nikdo víc ani nevzpomene, zato jsou ale tuze moc ctěni a váženi zaživa.

NÁRODNÍ LISTY 2. srpna 1874

△ V Praze 19. září

Je to divný, osudný den, ten den 15. září! A lidstvo bude se ho jednou právě tak štítit jako dne 1. dubna, kdy dle zcela bezpečných zpráv zradil Jidáš Krista pána. Pokrok vyzývá český národ, aby alespoň tento již zlořečil dni 15. září, jako již truchlí oddávna na den sv. Rufa, neboť „sedm Milotů z Dědic šlo v den onen na sněm český“! Za českým národem vzpamatuje se pak lidstvo ostatní, jestli již jednou ve hvězdách psáno, že jisté dny jsou neštěstím takměř ob-
sypány. Ten den 15. září! Abychom ani nesáhli do minulých věků — 15. září roku 1830 to bylo, kdy se slavilo odevření první železnice ve světě, trať z Liverpoolu do Manchesteru, a co již neštěstí způsobil od toho dne prokletý ten vynález novověký?! — 15. září roku 1839 to bylo, kdy Don Carlos, opuštěn Marotem, ze Španěl musil se utéci zas do Francie, — kdyby byl nemusil, dnešního dne mohli jsme mít už po celé Evropě dávno tu nejkrásnější inkvisici! A dne 15. září 1874 to tedy bylo, kdy Milota z Dědic Pravoslav Trojan, t. č. doktor práv, s ostatními šesti Milotami, t. č. statkáři, doktory medicíny, děkany a měšťanosty, šel na český sněm v Praze a nové neštěstí bylo hotovo tímž dnem. V den svatého Rufa padl na Moravském poli Otakar Přemysl II., a v den svatého Nikodéma padl na českém poli Otakárek Zeithammer I. a leží tam posud, nepochován, neoplakán, s cylindrem na hlavě. —

„Sedm Švábů“ — „sedm vlastizrádců“ — „sedm Milotů“ — „sedm Makabejských“ — po nebohých těch sedmi hází se všemi možnými jmeny. A ono tam těch sedm sedí na sněmě klidně a usmívavě a myslí si: „Nu tak tedy jsme Makabejští!“ A národ dívá se přemýšlivě na ty, kteří na sněm prozatím *pořád ještě nešli*, odvírá bibli a čte si v první

knize Makabejské, kapitole druhé, verši 40: „I řekl každý k bližnímu svému: Učiníme-li všichni, jakž tito bratři naši učinili, a *nebudem-li* bojovati proti pohanům o životy své, o ustanovení svá: jižť nás tudíž vyhladí ze země.“ — Věru prapodivná to nadávka, řekne-li se těm poslancům českým, kteří jsou proti národní zahálce, že jsou „Makabejští“! Judas Makabeus byl přec po Mojžíši předním hrdinným vykupitelem svého národa, podnes slaví národ hebrejský s nadšením památku jeho a Písmo o něm praví: „I rozšířil slávu lidu svého a oblékl se v pancíř jako obr a vzal na sebe odění své válečné v bitvách a hájil vojska mečem svým. A podoben byl lvu v skutcích svých.“ — Sedm našich svobodomyšlných poslanců půjde dále cestou svou, ať už za sucha nebo za deště nadávek, a také o jich činnosti se jednou napíše: „I stalo se vysvobození veliké v Izraeli v den ten“ (*patnáctého září*).

Je to zase mela v českém životě! Jsme sice na melu zvyklí, ale co se nyní děje, je skutečně „nevidáno, neslýcháno“. „Staří“ si teď také zas přibrali pražské divadlo, aby nadávky šly proudem širším. Už napsali celou řadu článků překrásných, jichž zajisté chvalitebná tendence je: a) doktora Čížka přinejmenším utopit; b) vše, co je při divadle pražském smýšlení mladočeského, přinejmenším z vlasti vyhnat; c) Pivodům, Mayerům a podobným posud neuznaným veličinám pomoci konečně k uznání a místům. Ono se to sice nepovede, ale snaha zůstává chvalitebna přec. Překrásné články, tak jemné a jen a jen k věci hledící! A co nového se z nich člověk doví!

Posud jsme na příklad mysleli, že skladatel Braniborů v Čechách, Prodané nevěsty, Dalibora, Dvou vdov, Libuše (opera tato nebyla sice posud provozována celá, je ale hotova a byla za Hohenwarta již určena za operu korunovační — tedy na oslavu vyrovnání způsobeného pány staročechy) — skladatel ten že je prvním naším skladatelem operním a činnost jeho že je úctyhodná, teď ale jsme pomocí Politik náhle poučeni, že jeho činnost je vlastně „až příliš (*äußerst*) nepatrná“. Posud jsme také mysleli, že na

příklad náš Lev ani nejslavnějších cizích zpěváků se nebál a vždy proti nim obstál na slávu českého umění, nyní ale se dovídáme, že Lev se bál přece, a sice předně, aby mu přes hlavu nepřerostl pan Šebesta, a dále že se bál také ještě jakýchsi pánů Nováka a Prokše. Jak by se jich také nebál, když se učili zpěvu u Františka Orfea Pivody! Před těmi uteče každý! — Nejpríjemněji byl ale asi dnešním článkem Politiky překvapen pan Pulda. Dozvěděl se, že dostal za svou hru Čert na zemi na tantiémách již celých šestnáct set zlatých, — nu, on má rodinu, přejme mu to! Šestnáct set — to se člověk podiví! Ono je to totiž tak: Pan Pulda má vyjednáno z každého představení 6 percent z hrubého příjmu, Čert na zemi vynesl tedy — mluvíme v okrouhlých číslech — 30 000 zlatých. Dáván byl 33krát, následovně každé představení vyneslo průměrně 1000 zl. Že se ale vejde do arény lidí nanejvýš za 800 zl., musilo stát za 200 zl. lidí pokaždé před arénou. Na poslední galerii vejde se za jeden zlatý deset lidí, dáme-li ale tomu, že místa venku, před arénou, byla pro svou pohodlnost dražší, třeba jen po padesáti krejcařích, tedy se dívalo pokaždé na páně Puldův kus z Koňské brány, z Café Beyer a z nedalekého Žižkova čtyry sta lidí. Čtyry sta lidí a nebylo je nikdy ani vidět! Tím byl ale nejspíš zas jen vinen nějaký „bratr“ nebo „švagr“ doktora Čížka!

NÁRODNÍ LISTY 20. září 1874

△ V Praze 17. října

Volby jsou zde — zaplať pánbůh! Začpak teď už ten život stál! Byl-li den již velmi úrodný, přinesly staročeské listy sto, nanejvýš dvě stě nadávek denně — copak je to teď už na žaludek český! Ano, byly doby, kdy jsme žili v ohledu tom až směšně skromně. Rvali jsme se sice vždy, je pravda, Čech nemůže bez rvačky ani být, ale stačil řízný vtíp, ostré satirické šlehnutí, nadávku jsme v tehdejší své nevzdělanosti považovali za nevzdělanost. Zaplať pánbůh, že přišli lidé a začali v lidu českém šířit tu pravou mravnost. Několik korců rozsívají denně semene, až přijde žeň, bude slavná!

Teď jim poskytnou volby zase popudu nového, příležitosti vítané, aby nadávali, špinili, hyzdili a podezřívali s obnovenou chutí, — myslím, že není v Čechách nikdo, kdo by se na nejbližší dny netěšil. Nastává slavný čas dahomejských obětí, můžem se právem těšit, že bude zase tolik a tolik mužů co „vlastizrádci“ vyobcováno, že se bude dekretovat, tolik a tolik okresů že je zas od českého národa odříznuto. Jen ještě desatery volby, a veškeří Češi budou vyhozeni a celý český národ bude od českého národa odříznut. Zbude pak J. S. Skrejšovský — drahé to jméno po dlouhé době zas mně tu jednou vyhrklo na papír jako perlička —, jeho bratr Franc, pak O. Zeithammer, šest lokálkářů a mlynář Trojan — také něco!

Mně je staročeská kandidátní listina velmi příjemná. Kdybych četl tam jména Sladkovský, dr. Trojan, Grégři, Čížek, Kučera, Tonner atd., musím přiznat, že jména ta jsou celý určitý, poctivý program, ten nutí k přemýšlení a přemýšlení namáhá. Když čtu ale mlynář Trojan, Mašek, Kralert, není pražádné příčiny, aby člověk měl vůbec něja-

kou myšlénku, a to je tuze příjemné. Pak ta jistá noblesa, ten aristokratický parfém u staročechů! Místo Vincence Vávry *kníže Lobkovic*, místo Julia Grégra *hrabě Clam Martinic*, místo Edvarda Grégra *hrabě Kinský*, místo profesora Tilšra *hrabě Harrach*, místo doktora Hermanna *kníže Schwarzenberg* — to je přec vzlet! Miluju šlechtu upřímně, jen jedna věc mne u ní bolí, ta pýcha na zásluhy pánů předků. To není hezké od našich šlechticů, že každý si z nich vykračuje, jako by byl v bitvě na Bílé hoře utloukl český národ on sám. Talent třeba má, ale nebylo mu dáno to štěstí.

Škoda jen, že ať vypadnou věci jakkoli, kdyby nepadlo na mne něco nadávek, osobně bych z toho neměl věru praničeho. Myslím také skoro, že se k panování ani nehodím. „Jest to již jednou tak, že jsem se vždy pokládal zcela skromně za člověka vskutku rozumného, a takový to nepřivede v politice nikam; v klidných dobách jsou lidé zabeďnění, v revolučních lidé potrhli obyčejně v popředí“ — už vidím, do popředí nepřijdu. Je to malér.

Ostatně nemám teď ani času, abych o tom přemýšlel, teď právě závidím Horvatům. My se tu zoufale perem a oni jubilují. My, národ třikrát tak četný, marně a marně vzdycháme po nějaké universitě, a oni ji mají. Závidím? Nezávidím! Jako bratru nezávidím štěstí, bohatství, třeba bych měl odůvodněné právo přát sobě také štěstí podobného. Slavnostně zahajují sobě Horvaté vysoké školy své, novou, obrovitou baštu pro rozvoj slovanského ducha. Nechtě tam rozbuji slovanský génius v nejpyšnější květy, bude to také na značný prospěch nás samých, větev českou také obsype a zúrodni mnohý z květů těch. Pro talentované mladíky má universita význam nesmírný. „Jediné slovo,“ praví kdosi, „kteréž učitel v posvátném nadšení svém protrousí, jež totiž pronesl skoro ani o tom nevěda — zajisté ale, aniž by je v paměti podržel on sám, slovo takové nezatrolí se v skulinu, jinoch se ho uchopí: z *pouhé pěny mořské vyvstane Venuse*.“ Nechtě jim tam vyvstane celá klasická Helada! — „Každá universita měla by u ostatních universit mít své vyslance.“ Nemáme university své, ale duch český přece

rozestírá perutě své do nejjasnějších výšin vědy, talenty české řadí jména svá vedle jmen světově slavných. Jeť universita nad university: *literatura a věda světová*. Ve jménu té university vyslali jsme do mladého Záhřebu také vyslance své. V řadě jmen, jimž popřáno tam působiti a skvíti se hned na počátku, nalezájí se také zvučná jména česká. Bojujte tam na oslavu vědy slovanské!

Naši nepřátelé vědí, proč hory doly kladou mezi nás a kýžené vysoké školy. Dejte školy ty a *my máme vyhráno!* Duch český rozvine se zakrátko tak, že byste potřebovali zas věků a věků na ubíjení jeho. Vzdělaností pronikne národ náš tak, že vědomí národní bude jako kovová litina, jiskry z ní vybijete, ale litiny nikdy víc neroztlučete! Mizerná to výmluva, že prý nám schází to hlavní: výtečné učitelské síly. Máme již nyní výtečné na vysokých školách pražských, měli bychom je na vlastních svých českých u výběru skvělém. Což byl Purkyně, čím Rokytanský, Škoda a jiní a jiní na slávu universit *cizích*? Právě teď byla by příležitost odvětit škodolibě. Pražská fakulta medicínská byla chloubou vysokých škol pražských, dokud na ní působily hlavně síly české. Z celého světa hrnulo se studentstvo k ní, ano i četní cizí doktoři přicházeli, aby se zde zdokonalili. Nyní je v rukou německých, z Pruska přivandrovalých, a do *prvního* běhu dalo se letos zapsat posluchačů **26**.

Pozoruju, že jsem dnes opravdový, skoro elegický. Ale copak mohu za to já, že mně strhli ten milý, starý most vedoucí na Žofín a že tam staví nový? Mám obvyklé své denní procházky nutit najednou směrem novým, a když přijdu na konec nábřeží a víc tam nevidím ten můstek svůj, nemají mne napadat myšlenky? Je pravda, byl už sešlý. Z tváří mu oprchal všechn květ, žebra mu praskala při každém kroku, a když byl sebemenší víchr, oddychoval si už namahavě a bolestně — ale pozlacen byl nejzlatějšími, nejkrásnějšími vzpomínkami!

Přes něj se šlo k eldorádu mladých snů, do prvních plesů, v nichž tepny se rozbušily a srdce jak růže blahem rozkvetla.

Tam za ním stála krásná, vysoká vrba, a když jsem za dne krácel mostem a tázal se jí, viděla-li jistou krásnou nožku, vznášeli-li se po ostrově jistá postava lepá, je-li tam a čeká-li „ona“, kývala vrba čtveračivě dlouhými svými řasami: „jest, jest“! Jen tak že si hlavou potřásla, když ta „ona“ za nějaký čas byla zas jiná „ona“, ale neprozradila nikdy ničeho, věru ne!

U něho, u starého můstku, se vždy rozhodlo, dovolila-li maminka dcerušce při cestě z plesu, aby se „zavěsila“, a to první loktů přimáčknutí sladké, to viděl on!

A teď mně jej odnesli, a vrbu s ním! — Kam teď se vzpomínkami!?

Nový most prý bude hezčí, příhodnější. Nebude stát přece za nic! Ano, kdyby člověk mohl ještě jednou začít takhle od „první lásky“!

NÁRODNÍ LISTY 18. října 1874

△ V Praze 24. října

Volební polonéza je u konce. Provedly se dvě velké túry, jedna „městská“ a druhá až „ze sálu ven“ do širých českých krajů — obě byly „túry válečné“, jak je taneční mistři nazývají. Teď se debatuje o výsledku. „Je potěšitelný,“ zní to na obou stranách, na jedné s právem, na druhé bez něho.

Něco neobyčejného se nepříhodilo, ledaže prý v Slaném přívržencům pana hraběte Clam-Martince poskytováno kořalky: O tom, dáváno-li ke skleničce kořalky také po půl housce, nepovídá se ničeho, bylo by to také již příliš mnoho, pravé mrhání národního jmění. Prozatím nevěřím ani v tu skleničku, *nemohu* věřit, kvůli cti českého jména ne! Kdyby byl beztaktost tu ale přece někdo provedl, nuže, ať památka toho se nějak vyznačí na výstrahu proti všem budoucím beztaktostem podobným. „Martinicovka“ místo „perlová“ — velmi pěkný výraz. A zasluhoval by pak, aby se udržel pro věky na firmách vinopalen a v libě páchnoucích ústech jich navštěvovatelů. „Dají mi za dva krejcary Clam-Martince! — A ještě za dva, ten čpí!“

Kněží prý byli zase nesmírně, náruživě, až šíleně činní. V každé volební síni prý se jich hemžilo víc než v ráji. To by jich v té volební síni ovšem nebylo musilo býti právě mnoho! Starý vtip, že v nebi je nedostatek svateb ne pro nedostatek ženštin — „andělů“ *musí* být v nebi dost —, ale proto, že tam není, kdo by oddával. Ostatně se divím vždycky, že se nyní někdo u nás diví pánům páterům, že se míchají do politiky tak vášnivě, tak rvavě, tak nadávavě. Vždyť jsou přec zde, aby čistili mravy, a nadávají-li, činí to jen, aby nám dali odstrašující příklad, hodně ošklivý. A rvavost jejich? *Kněz* Berthold Schwarz vynalezl prach, někdo jiný

by byl tak důkladné pomůcky pro rvačky jakživ si nevy-
myslil!

Celá ta činnost pánů páterů ve volebních síních je ostatně „záležitostí pánů voličů“. Nevěřím tomu, že trhali voličům kdekoliv volební lístky z rukou, neboť jsem nečetl nikde, že by se jim byly ty ruce nějak za to odměnily. Alespoň kdyby sebevelebnější ruka vytrhla volební lístek mně, já bych jí za to dal kilogramovou — —

Teď totiž vyjadřuju se vždy jen „metricky“. Metr sem, kilometr tam, centigram a miligram, hektolitr a centilitr — zrovna se zázračnou rychlostí porozuměl jsem obtížné té soustavě nových měr a váh, a házím nejtěžšími výrazy hravě jako míči. Pravému talentu není pranic obtížné. Ondy jdu s přítelem Ferdinandovou třídou. „Je to výška,“ podotýká přítel, „jakpak může být ten Šlikův palác asi vysoký?“

Jen tak mrsknu okem po paláci a povídám: „Pětadvacet litrů.“

„Tedy osmnáct mázů a žejdlík?“ ptá se přítel.

„Eh,“ odseknu ho, „přeřekl jsem se! Pětadvacet kilo-gramů, to se rozumí.“

„To ano,“ míní teď přítel, „to dělá čtyřiačtyřicet liber dvacet lotů.“

„Když mně *nechceš* rozumět, nerozuměj,“ pravím hrdě a nechal jsem ho stát.

To tak! Stojím o přítele, jen když ho potřebuju. Když mně může něčím posloužit, když mne může bavit atd. Ve Ferdinandské třídě ale se dovedu bavit sám. Ty krásné dámy! A tolik jich nalíčených bíle a červeně, modrými proužky po spáncích a černými brvami nad očima! Mys-
lím, to že se přikrývají líčidlem kvůli nastávající zimě, jako kašny slamou. A ty krásné krámy! V jednom z nich je jako v kleci u holubáře. Bělá se to pernatými těly a strakatí čer-
nými a žlutými zobáky — samé kajky, mořské husičky, mořské kachny nebo co. Ale nehýbe se to. To zde je nějaký uříznutý dlouhý krk husí i s hlavou, bude se ovinovat ko-
lem dámského krku co „boa“; dřív měla dámská „boa“, zhotovená z hranostaje nebo kolčavy, šelmovskou hubičku

a černá očka, teď bude mít žlutý zob a vodnaté oči. Tu vedle jako by se byla kachnička nějak rozplácla a sama do sebe stočila — štucel; ještě dost esteticky pro ruce upravený, moh by být hůř. A tu zas sedí kachna jako kvočna — klobouk. To bude krása! Když půjdem po ulici, budou nám samé něžné kachničky přikyvovat „dobré jitro“! A když budem objímat dámu, která bude mít na krku husí „bou“, budem objímat najednou dvě.

Již po delší dobu jeví se u dám krásná snaha zdobit se cizím peřím. Začátky byly skromny, úzkostlivy, jako vždy. Nějaké kolibri, nějaký drobný papoušek, křídélko od sokola, nic víc. Teď už berou ptáky, kteří by vystačili pro rodinu na oběd. Do té doby ovšem snad uplyne ještě nějaká zima, než celý šat dámský bude jedna velká labuť nebo jedna velká kachna, s pernatým ocasem místo vlečky, ale pokrok je již nyní zaručen. Prozatím lze doufat, že nynější „cul de Paris“, ozdoba ta známá, nabobtlá z pentlí, přišívaná vzadu uprostřed těla, dočká se pomocí ptactva reformy úplné. Vezme se celý, ještě opeřený zadeček husí, i se všemi brky, a přišíje se tam vzadu. Místo „cul de Paris“ může se říkat „biskup“, výraz vlastenecký. Tři „biskupové“ na sobě dělají „tiáru“ — ať žije móda neomylná!

Aj — tamhle zas něco zajímavého! Tamhle kráčí muž, který prý bude teď jmenován ředitelem a spásou divadla. Pan Mayer! Dobré jitro, dobré! Nepůjdete zas prosit k řediteli divadla německého, aby spojil divadlo české se svým německým? Učinil jste tak roku 1866, ale tenkrát se vám to nepovedlo, snad se povede teď — jinak věru nevím, jak by se mohl divadlu českému zakroutit krk! Takhle, novinářskými články, jde to trochu pomalu.

Příští úterý bude prý nová divadelní schůze a nové jmenování a nová mela. Konečně zas! Teď už byl skoro čtrnáct dní pokoj a to vývoji umění neslouží. Nazdar — tedy v úterý!

NÁRODNÍ LISTY 25. října 1874

△ V Praze 7. listopadu

Kdykoliv se podívám na levou stranu kabátu svého, vždycky si hluboce vzdechnu: „Tedy ještě pražádných zásluh o stát!“ — Můj milý, domlouvám si vždy pak vřele, pročpak jsi vlastně na světě? Drahoušku můj zlatý (musím totiž na sebe opatrně a zdvořile, neboť znám nepříjemnou zpupnost svou), rozhlédni se jen trochu po ulici: každý desátý má nějakou pentličku v dírce, každý desátý zachoval patrně nějakým způsobem Rakousko, copak Ty je nehodláš zachovat nijak? Pročpak Ti dal pánbůh vlastně tedy to velké štěstí, že jsi se narodil v Čechách a stal se občanem rakouským? Podívej se mně do očí, Ty víš, že Ti nelichotím skoro nikdy, — ale když se tak na Tebe podívám, myslím si: Ke všem čertům, to by bylo pěkné, aby ten chlapík zde nedovedl také něčeho pro stát! — Na?!

A mám pravdu, a teď jsem se vskutku konečně už rozhodl. Spasím Rakousko také, ujednáno! Vlastně mne to předsevzetí projelo hned, když náš finanční pan ministr byl promluvil o novém deficitu a vojenský pan ministr o potřebě nových děl, pušek a čák. „Ano,“ bušilo to v mém srdci, „děl potřebujem, tak as dva tisíce nových děl a asi miliónek nových pušek“; „ano,“ svítalo to náhle radostně v mém mozku, „čáky, ach jen nové čáky!“ Věděl jsem také ihned pomoc, jakže k penězům, — ale styděl jsem se zatím, jeť nápad můj trochu už starý, Říman Camillus jej měl náhodou už několik tisíc let přede mnou. Také nechci tvrdit, že jej nemělo již několik miliónů starých panen a každá původně. Ale když přednesl pak finanční pan ministr „nové“ nápady svoje, že totiž deficit uhraditi se může — novými daněmi, tu jsem nabyl srdnatosti a volám teď hlasem mohutným: *Ano daň, novou daň, a sice na staré mládence.*

To se koukáš, Rakousko, co? Arci! Dejme tomu, že je v Rakousku starých mládenců jen milión, *dvacet miliónů daně* z nich vytlučem zrovna hravě! Když nedávají dětem školného, mohou přec dát rekrutovi na pušku, když nedávají ženám svým na klobouky, mohou dát vlasti na čáky! Nemohu tu protivnou bandu starých mládenců ani cítit! Jsou jich plné ulice, plné hostince, plné rodiny. Množí se jako písek v moři a člověk ani neví jak. Copak se pářejí? Rostou jako bejlí ze země? Nebo padají z hvězd, když se tyto čistí? Je pravda, když se to přísně vezme, jsem já vlastně také starým mláďencem. Pokud se pamatuju, tedy jsem alespoň na své svatbě ještě nebyl, a když volám: „Ženo! — ženo!“ nejluznějším tónem svým, přijde nanejvýš zdolejška stará domovnice. Ale — to je tak: Považuju se za člověka velmi hříšného, plného chyb a vad. Nejsm hoděn štěstí pozemského. Abych ale došel alespoň na onom světě slávy nebeské, pykám za hříchy své již zde. Chytil jsem kdys sama sebe tedy za pačesy a postavil se před soud svůj. Spravedlivost má nemohla jinak než určit trest nejvyšší a ten zněl: *doživotní samovazba*. Nejsm hrdina?

Ti ostatní — bohužel nemohu vyjmout z nich ani jediného —, *všichni* ostatní nemají pro své staré mláďenectví *pražádné* výmluvy! Že řekl sám svatý Pavel ke Korintským: „Kdo vdává pannu svou, dobře činí: ale kdo nevdává, *lépe* činí.“ — Ale sv. Pavel měl za to, že již se blíží konec světa, že bude již po lidstvu, a staří mláďenci, pokud víme, právě nenapomáhají k tomu, aby lidstvo vymřelo! Vycpanou kukačku na jich rakev, už jsem to jednou řekl, ne věnec! Že panující chudobné poměry zabraňují ženitbám? K smíchu! Když nádeník za zlatku denně uživí ženu a děti, uživí je úředník se dvanácti sty ročně přece také! Že se neoženil také svatý Bernhard, svatý Benedikt a jiní ještě mužové výteční? Dobrá — ale skáčou naši staří mláďenci pod led, jako činil svatý Bernhard, aby umořil milostné city své? Válí se někdo z nich v trní a hloží jako svatý Benedikt? Či slíbili věčnou čistotu jako vestálky? Nestačili bychom je upalovat a zazdívat pro porušení slibu! Nebo nenávidí snad

ženského pohlaví? Hehe! Když je jen trochu „fešnější“ panička, datuje zápisky své místo „4. ledna“ nebo „6. února“ obyčejně jen „ve 4. den známosti s panem Novákem“, „v 6. den známosti s panem Novotným“ atd., a ti Novákové a Novotní jsou samí staří mládenci!

Jen na ně, pane ministře, a to hodně pořádnými daněmi! Přečtěte si, co napsal o tom berlínský profesor dr. J. Baron.* „Budme Římany!“ volá ten statný muž, a Římané byli nějak ostří na staré mládence! Já bych je škubal a pálil, řezal a čtvrtil, že by — —! Žádnou milost, zvláštní zákoník na ně!

§ 1. — Starý mládenec je jakoby člověk beze cti.

§ 2. — On jako není ani člověk.

§ 3. — On není vůbec.

§ 4. — Polovičku svých příjmů platí co staromládenec-kou daň. Na krku musí nosit marku, že daň zaplatil.

§ 5. — Uchází-li se o místo nebo o práci zároveň s mužem ženatým, obdrží muž ženatý místo, třeba by se ani pro ně nehodil.

§ 6. — Urážka starému mládenci učiněná není urážkou. Okrade-li ho někdo, bude za to od čtvrtního pokárán a ukradené věci a peníze odevzdají se chudobinci. Zabije-li ho někdo, zaplatí 5 až 15 zlatých pokuty.

§ 7. — Každý přečin spáchaný starým mládenkem tresce se smrtí. Neboť:

§ 8. — Dědit nesmí starý mládenec ničeho. Po něm dědí stát.

§ 9. — Bude-li se vdávat mnoho chudých děvčat najednou, uloží se kvůli slušné výbavě jich starým mláden-cům zvláštní válečná přirážka. Ta pak ovšem už se nezruší a bude se vybírat pořád dál.

§ 10. — Když jde starý mládenec po ulici a potká muže ženatého, má ho uctivě pozdravit; setká-li se s manželskými dětmi jdoucími ze školy, má jim polibit ruce.

§ 11. — Starý mládenec ani nesmí na ulici.

* Das Heiraten in alten und neuen Gesetzen.

Atd. Já bych — no!

Myslíte, že by pak starých mládenců najednou nebylo? Že by, místo aby se podvolili tisícovým obětem mučivým, podstoupili raději oběť jednu velkou, ovšem strašlivou, a oženili se? Co z toho!? Ať se ožení znenáhla třeba všichni, ať mají děti, hodně mnoho dětí, ať odchovají třebaš milióny nových řádných poplatníků — budoucím našim deficitům škodit to nebude. Však ono jim to se ženitbou tak rychle nepůjde! Ještě z nich vymačkáme dostatek kanónů a čák. A teď se jedná u nás o nutnost právě okamžitou.

Ach, Rakousko ty moje, tedy jsem tě zachránil také já! Čekalo-lis na mne, tak je dobře!

Podotýkám, že bydlím v Praze a mám kabáty dva, zimní a letní.

NÁRODNÍ LISTY 8. listopadu 1874

△ V Praze 28. listopadu

Bylo to několik děsných neděl, vstávaje lehaje stíral jsem si studený pot s čela! Přiznám se k té zbabělosti, nebyl jsem v ní sám, kdekoli jsem pohlédl do mladočeské tváře, byla bledá, ztrápená, zoufalá. Báli jsme se všichni smrti! — Plížila se sice jako jindy českým krajem, zpívala si jen svou obyčejnou klatovskou:

*Nic, nic, nic,
na světě není nic:
ať je „mladý“ nebo „starý“,
každý musí jít na máry; —*

brala bez rozdílu a bez rozumu jako jindy, ale neplížila se teď sama — za ní v patách tíhly Politik a Pokrok jako Mohamedovi pohřební duchové Monker a Naker. A jakmile smrt skosila některého „mladého“, vrhly se ihned na něho divoce jako hyény a začaly ho chválit. Hu!

Děsná doba; bylo vskutku velmi nebezpečno umřít! „Jsi ovšem ve mnohém ohledu nesmrtelný,“ těšil jsem se, ale strach byl zde. Jak snadno bylo také u mne možno, že „mně postel ustelou na hřbitově za stěnou“, že mně dají „místo peřin prachových trochu tříštěk borových“ — „místo vrchní peřiny trochu písku a hlíny“ — a pak jsem byl *bezbranný!* Stokrát za den zpíval jsem sobě co přípravu začátek písně „Kdybych já věděl, že letos umru“, ale pořád se mně nechtělo podařit přilepit verš „dal bych si dělat dubovou hůl“. Člověk je tak bezbranný, když je mrtev!

Možno, myslil jsem si, že jsi mrtev již zítra.

Z Pokroku pak — pokračoval jsem v děsivých svých myšlénkách — vysypou se snad proudy chvály na tebe — snad

napíše slova „upřímný národovec“, „poctivý Čech“ tatáž ruka, která ti zaživa vědomě na cti utrhalá.

A možno, že přijde J. S. Skrejšovský, položí věnec s fábory na rakev tvou a věnec ten pak dají na vůz a pojedou tak celým městem, pro posměch a věčnou hanbu!

A konečně možno, že Svatobor ti postaví na hrob pomník a ten pomník že bude představovat ztrápeného anděla a k tomu anděli že se nabídne za model Otakar Zeithammer! Dál už jsem nemohl ani myslit, cítil jsem, jak tam dole ve hrobě vyrazil mně po celém těle pot, jak promoklý jím rubáš studeně lepší se mně na tělo a kolem lebky sráží se svíravý led.

On ovšem takový anděl mívá tvář zastřenou — ale očekávej někdo od Zeithammra podobnou skromnost! —

Ano, v té době hrůzy teprv jsem porozuměl plnému významu hesla Riegrova, jenž proti mladočechům hodil svoje „Boj na život a na smrt!“ Když nemožno zaživa usmrtit kyjem pomluvy, věru snad podaří se po smrti ulechtat perem chvály. Není to ostatně hezké od nás, že jim dáváme tolik práce, že nechcem být mrtvi, než umřeme. Tolik je jisto, že zkusili zbraně nebezpečné. Být jimi haněn, nepřivedlo ještě nikoho o dobré jméno, být chválen — andělíčku boží, strážce můj!

Chtěli nás přinejmenším veřejně označit co nevděčníky, to věděli, my že je ani po smrti chválit nemůžem — jediné, co můžem pak na nich pochválit, že je zahrnuto v tom slově „Umřeli!“

Bylo to divení po širém kraji, když ten, kterému se zaživa ani — titul nově vycházejících spisů jeho neoznamoval, byl náhle po smrti „ozdobou českého písemnictví“, a ten, který zaživa byl „zrádcem“ a „padouchem“, po smrti byl „mužem poctivým“! Vzpamatovali se snad vůči té bledé, nehybné již tváři, která je tak výmluvna vzdor tomu, že je něma? Vůči tomu odevřenému hrobu, který sbírá myšlenky jako obrovské duté zrcadlo a vrhá je mocně zpět, jasně přes celý kraj? Uznali pojednou, že věc, pro kterou srdce těchto nebožtíků horoucně tloukla, byla přec

jen takovou, která žádá muže veskrz poctivé? — „Staří“ vrtěli povážlivě hlavou, „mladí“ si zalusklí ousměšně prsty a „hrobaři“ slíbili, že tedy nebudou již chválit ni hanět. Je to velký malér, když je to všemu světu jedno.

Už se tedy nemusíme bát býti těmi lidmi po smrti chválení! Doba hrůzy pominula. Klidně můžem si v poslední chvíli sami říci „amen!“ a uložit se z pustě palného českého života do chladu svého hrobu a odpočinout si tam ze vší vřavy a vyspat kocovinu z veřejných rejů našich.

Ale podobá se, že opatrní otcové města Prahy mají nyní o jednu otázku víc: nebylo by na čase zřídit nový hřbitov s dvěma, dobře od sebe oddělenými částmi, jeden hřbitov pro mladočechy a druhý pro staročechy? —

Doba hrůzy ale uplynula, můžem pozornost svou věnovat jiným věcem.

„Jiná věc“ je tedy na příklad pan Mayer. On je skutečně podnes ředitelem českého divadla. Člověk by neřek! U naší jemnostpaní vešlo v oblibu najímat — pardon! chtěl jsem říci, u našeho divadla vešlo v oblibu najímat každých čtrnáct dní nového ředitele a on pan Mayer vydržel již přes patnáctého! A jak prý je bystrý, jak ostražitý na úspory, jak energický, jak duchaplný!

Zvlášť vychvalují jeho pracovitost a spořivost.

V sobotu prý myje v divadle schody sám, čímž ušetří obětovnému družstvu 45 kr. týdně.

V pondělí prý pere zas sukýnky baletek. V ten den pak slečna Ehrenbergova vždycky vaří hrách. Je vůbec obyčejem pražských hospodyň vařit v pondělí hrách.

Také ostatní dny vyplňuje přiměřenou sobě prací. A přitom se hrajou v divadle kusy — no! Všechno, ale všechno je zásluhou páně Mayerovou. Podivili byste se, kdybyste čtli staročeské listy.

Večer tříkrálový na příklad dáván již až do omrzení. Je od lét vítaným doplňkem, když nevědí, co dát. Také teď nevědí, co dát, a dávají Večer tříkrálový. — „Ano, *takové* kusy dávají se za Mayera!“ volá Pokrok pyšně — a kdyby někdo zatím najednou na pana Mayera přišel s otázkou: „Není

Večer tříkrálový od Schillera?“, on by mu zajisté odpověděl: „Myslím, že od Benedixe, můžu se ale také mýlit.“

Král a uhlíř od Dvořáka — jiný příklad! — vybrán, propracován, prozkoušen, připraven dopodrobna již za správy dřívější, ale to neškodí, naopak, teď volá pyšně zas Politik: „Takového něco mohlo dozrát *jen* za našeho Mayera!“

Příště budem čísti: „Za vzorné správy pana Mayera bude dávána Shakespearova hra Romeo a Julie. Těšíme se na nevídaný ten požitek, neboť jak se dovídáme, dal pan Mayer paní Malé mnohé vážné pokyny stran pojmutí úlohy titulní.“

Nebo: „Včera provedena byla opera Kouzelná flétna od Mozarta. Komponista dojde zajisté také jinde uznání, ale má za to na všechen způsob co děkovat jen obezřetnému, čistě uměleckému vlivu páně May — —“

Pane Mayerě, cožpak cítí Vaši přátelé tak nalehavou potřebu učinit Vás směšným?

NÁRODNÍ LISTY 29. listopadu 1874

PODĚKOVACÍ LIST PANU VÁCLAVU
TŘÍŠTKOVI, ALIAS J. S. SKREJŠOVSKÉMU,
ŽE SE V ČLÁNKU EINE HETZJAGD* VŘELE
UJAL IPOCHVALNĚ ZASTAL
PANA J. S. SKREJŠOVSKÉHO,
ALIAS VÁCLAVA TŘÍŠTKY

△

Dobrý muži, srdečné díky! Poznal jsem Vás ihned pod kuklou „V .T.“, pod kterou jste v jisté „době hrůzy“ již psával články výtečné. A četl jsem tedy s vděčnou dychtivostí, a ejhle — na tváři mé usídlil se blahý úsměv a v srdci se mi rozhostil pravý klid nedělní! Byl to krásný den — díky!

Kdo také jiný než Vy sám mohl se ujmout tak nadšeně sama sebe! Je k tomu věru potřebí srdnatosti nemalé, obětovnosti, jaké nemožno očekávat od nikoho ve světě. Beztoho se mně zdálo na počátku, že se přec trochu zdráháte bránit sama sebe pochvalou tak velikou, jakási jinak nevy-světlitelná nucenost myšlenky a slohu mne pletly. Ale, myslil jsem si, aha, poslední zbytek skromnosti! Máte dobře, pryč s ním! Měl jste svatou povinnost ujmouti se sama sebe, a kde se jedná o povinnost svatou, je zbabělost věcí již nejhorší. S bystrostí přímo zázračnou prohlídl jste, oč se jedná, neboť pravíte velmi trefně, že články, které v Národních listech a Obraně jednaly teď o J. S. Skrejšovském, že jednaly *docela najisto* „o muži tom“. Dodal jste si srdce, že se ho, sebe, ujmete, — a jakmile se našla srdnatost, lehýnce našly se též prostředky.

Četl jsem. Před vnitřním zrakem mým vystupoval obraz plný něhy, ozářený láskou nevýslovnou. Viděl jsem, jak sám sobě lezete na klín, jak se beřete ručičkama za krk, jak si hladíte tváře a jakž tónem dojemně lichotivým sebe prosíte, ba žebřete: „Jene, můj nejmilejší Jeníčku, dovol mně přec, abych tě pochválil! Vidíš, já neřeknu pranic přílišného, řeknu jen, že Jsi velký syn svého národa, větší ostatních, nej-

* Politik č. 334.

větší ze všech. V Tobě že — teď mlaskla hubička — je se-
středěn veškerý ráz a význam českého národa, Ty že Jsi
pravý typus jeho, v Tobě že on ‚vidí jediného muže svého
srdce, svého citu, své mysle‘. Dovol, abych řekl, že Jsi
bytost vznešená — jo?“

Co jste sobě odpověděl, nezaslechl jsem dobře, neboť
je známo, že osoby vznešené mluví mezi sebou jen hlasem
přidušeným. Ale věděl jsem, máte-li vůbec nějakou sla-
bost, muži výtečný, že je to ta, že sám sobě nemůžete
odepřítí ničeho. Konečně jsem také věděl z důmyslných
spisů hraběnky Idy Hahn-Hahnovy, že „Velikost velikých
lidí zakládá se právě v jich *víře ve vlastní velikost; malí lidé
zato že chtějí, aby v ně věřili jiní lidé*“. Byl jsem tedy ve jmenu
přátel i nepřátel Vašich jist, že svolíte.

A dal jste se do úkolu sobě uloženého a podal jste trefný
portrét svůj způsobem geniálním. Črt za črtem je zajímavý!

Mluvíte na příklad o svém bystrozraku politickém, a pra-
víte, *jakmile* prohlídnete nástrahy nepřátel na český národ,
že je dovedete zmařit *ale ihned*. Potuchlá nace, ti naši ne-
přátelé! Dovedou tak chytře ty své nástrahy skrývat, že jste
je za celých dvanáct let ještě neprohlíd! Ale *jakmile* je pro-
hlídnete, zmaříte Vy je ihned, ten pocit jistoty je mně co
vlastenci tak nevýslovně příjemný! Jen aby to bylo ještě
během tohoto století — — nebo alespoň v první polovici
příštího — ale nechci na Vás nalehat!

Pravíte pak, že život Váš leží tu před národem jako ode-
vřená kniha. Ach ano! Jsou v ní zapsány pestrým písmem
všechny politické výsledky, k nimž jste pomohl již českému
národu, a kniha vypadá jako právě padlý sníh! Výtečná,
jasná kniha — i ten, kdo číst neumí, dovede v ní číst.

Výtečně působilo také zajisté na citlivého čtenáře, když
jste mluvil o svém „utrpení pro vlast“. O rozjizvených
prsou Vašeho domu v Jindřišské ulici, o jakýchsi „baň-
kách“, které trápí velkostatky Vaše. Nejspíš že chtějí ty
nestydaté „banky“ peníze, to bude to! Jsem přesvědčen,
že se jim nedáte, ale na čtoucí obecnost působí trochu
utrpení přece dobře.

A výborný to byl nápad, dát na obraz vedle sebe mladočechy co stafáž. Udělal jste je hodně malinké, dobře tak, nezasluhují od Vás věru ničeho lepšího. Když jste jim ráčil minulý pátek dle práva a zvyku svého zas jednou vynadat, vypráskali Vám v sobotu nato, že každý Váš přítel hlasitě si zaúpěl. To věru není hezké, a abyste jim dal příklad elegantní mluvy, dále příklad, že se nepřítel nemá nikdy podceňovat, že se nemá také nikomu na cti ubližovat, napsal jste o nich teď zas, že jsou „spletení na duchu“, „zpustlí vegetariáni“, „šílení nešťastníci“, „lidé nehodní“, „rutinovaní komedianti“, „mladočeští tulpasové“, „liberální žáci jezovitů“, „mladočeští trpaslíci“, „političtí paňácové“, „politické nuly“, „smečka“ atd. Ano, Vy jim vytýkáte i, že „nemají ani té síly, aby vyvedli něco špatného“. A to, bojím se, neměl jste přece říci! Je v tom arci pocit síly vlastní — ale vytýkat někomu slabost nebo mrzáctví! Uvidíte, oni Vám vypráskají znovu a ono je tak bolestno vidět, jak je „okrasa národa“ tak přeukrutně bita.

Věřte mně, Vy máte mezi mladočechy jen málo přátel! Víte, co říkali, když čtli ten Váš výtečný nedělní článek Hetzjagd? Smáli se mu!

Jeden spustil: „Výtečně se kreslí, ani slovo není vylháno, člověk musí jen vědět, jak na portrét se dívat. Za dávných věků měl jednou malíř malovat jednookého krále. Pomohl si tím, že posadil krále do profilu, aby bylo vidět jen tu ‚tvář vidomou‘, a divili se mu pro jeho ‚duchaplnost‘. Skrejšovskému bylo ovšem hůř. Ale pomohl si ještě duchaplněji! Obrátil se sám k sobě zády a kreslil se odzadu, obráceně. Každé slovo jeho je pravda, člověk musí jen vědět, že se má obráceně dívat!“

Druhý: „Chválí se, jako by byl vyhnal samého čerta z Čech.“

Třetí (kousavě do toho): „Čert šel sám, věděl, že Skrejšovský zde i bez něho způsobí peklo.“

A *čtvrtý* a *pátý* se hádají o slově „charakter“, obsaženém ve Vašem článku. Je-li to charakter, jaký má na příklad ovce, že na příklad dle svého charakteru nenaučí se jaktěživa

aportovat, nebo je-li to takový charakter člověka, který jednou ctíme a podruhé ne.

A šestý a sedmý vyšli, aby sbírali podpisy: Každý se má podepsat, kdo proto vystupuje z českého národa, že ráčíte Vy být jako nejpravdivějším „typem“ národa toho. Lidé podepisují se houfně.

A osmý, devátý a desátý svatosvatě slibují, když Vás to tak těší, leskne-li se hodně Vaše „mosazné čelo“, že Vám je budou častěji třít terpentýnem. Na mosazné kliky terpentýn alespoň působí.

Vy se ale nebojte pranic! Mám přístup mezi mladočechy, dozvím se, zaslechnu mnoho a všechno Vám věrně sdělím, co se tu o Vás dozvím nepěkného! Můj — milý!

NÁRODNÍ LISTY 8. prosince 1874

△ V Praze 23. prosince

Štědrý večer popsat dovede každý. Vezme se několik legií andělů — nejlíp se k tomu hodí cherubové a serafové — ti se zavěsí do jasného vzduchu a nechají se tam tenkými sladkými hlasy zpívat „Gloria“. Dobré je, když se některým dá zvučný pozoun do ruky, aby zpěváci měli průvod a hned při druhé sloce nepadli o půl tónu. Nato se rozhoupají všechny zvony a slavnostní jich hukot nechá se znít až pozdě přes půlnoc. Pak se vezme velká ratolest olivová, šlehne se jí přes svět sem a tam, aby z ní skanul olej míru i do každé chatrče.

A teď, když je nebe upraveno, samý jas a samá muzika, začne se štědrovečerně upravovat země. Na hory a doly, stromy a pomrzlé travinky nasype se nejvybílenějšího, krásněji než nejjemnější krajky utkaného sněhu, tak trochu nad kotníky. Zvěř vyběhne ze svých slují, přikluše až k lidským obydlím a zvědavě hledí velkým okem svým do ozářených oken. A za zvěří, jako by se jim samotným stýskalo, přiběhnou z lesa také stromky mladé. Ale v divokosti své veběhnou až do stavení, vklouznou do světnice a vyskočí na stůl — a již je tu lidé upoutali papírovými pestrými řetězy, ověsili svíčkami a cukrovím, a kolem stolu hopkují udivené drobné děti, s hvězdičkou v každém oku, s růžemi na kulatých líčkách, a tleskají ručičkami.

A dorostlí si tisknou ruce, a starší jsou zas jakoby děti, a nebem i zemí jde jeden jediný zvuk: „Pokoj lidem dobré vůle!“

Tak, a Štědrý večer je popsán dle všech pravidel. Jen kdyby také dle pravdy! Vezměm si na příklad nebohého českého žurnalistu! Má snad „vůli“ nejlepší, má ale také „pokoj“? Alespoň o Štědrý večer?

Když se na Krymu před dvaceti lety rvalo dvanáct národů a přišel svatvečer, ustálo všechno nepřátelství; děla a ručnice oněměly a v příkopech, z nichž se dříve co den chrlila stonásobná smrt, strojily si stromky a hody. U nás — my díky známým politickým vůdcům k poklidu nemáme ani okamžiku! Je to krásný Štědrý večer! Místo „Gloria“ slyšíme jen děsnou spoustu nadávek. Místo bílého sněhu černá se kolem bláto a bahno. Když znějí zvony, tážem se, nevyzvánějí-li bartolomějskou noc. A sáhne-li kdo z nás k „stromku“, činí tak jen, aby serval z něho všechnu zelenou větev a upravil si kyj na obranu.

Jaký to rozdíl mezi nynějškem a nedávnými lety šedesátými! Tenkrát, v prvních těch letech šedesátých, neměli jsme také ničeho, byli jsme chudi co do úspěchů jako dnes, ale měli jsme čistý, neporušený lid. Byli jsme jen jedna jediná rodina, upřímně jsme si tiskli ruce. Různé panovaly náhledy již tenkrát, ale proto nenapadlo nikoho, aby pro náhled různý hleděl někoho ubít, připravit ho o čest, o každou pomůcku životní. Ctili jsme poctivost druhů, vždyť druhové neupírali poctivosti i nám. Cítili jsme, že národ má potřebí sil mnohých, nehleděli jsme tedy ubrat mu jich, vyloučit část jich z práce národní. Nebylo nadvlády, panstvíchtivých náruživých jednotlivců, byl bojovník roveň bojovníku. V té čistotě jsme byli silni, nepřemožitelní. Mohli jsme směle věřit ve spasení. Zato — teď! Různost náhledů je smrtelným hříchem. Schválně, vědomě saháno na čest a poctivost, sebevědomá lež, strojená pomluva stala se nejuvítanější zbraní. I slovo „zrada“ vyřkly rty, a věděly, že lhou. Národní věc má sloužit jen choutkám osobním. Sama myšlenka nemá být více volna, kdo myslí, kdo slepě neposlouchá, s tím jen z národa ven! A lid — ten je stálou již lží a pomluvou tou porušen, jakž také jinak! Krásné to letos slavíme vánoce! Dny spásy!

A přec *musíme* nějak ze zlých těch poměrů zase ven. Když *musíme*, také najisto vyjdem! Cesta je jasna. Byli jsme takřka již na marách a z tichých „pastušských chyží“, z nepatrných vesniček vyšli mužové jednotliví, kteří vzkří-

sili zas národ. Jsme nyní ve tmách, ale chýže a vesnice dosud stojí, posud žije ten prostý, čistý lid český a z toho lidu samého najisto vyjde světlo nové.

Lid sám se probere ze snů, vždy víc a víc bude těch, kteří samostatně dovedou myslet, plné uvědomění rozšíří se vždy dál a dál, až zvítězí rozum a cit zdravý, a veškerá lež odpadne jako list zvadlý. Ne z panských zámků zrodí se nám spása, hvězda naší naděje stojí nad prostou chyží! Z čistého srdce a jasné hlavy českého lidu vyrodí se česká budoucnost. „Ty Betléme Efrata, z tebe mi vyjde!“

Když jednou den se rozbřeskuje, svítá neodolatelně a neodolatelně roste den pak již dále. Nebudem již dlouho opakovat modlitbu prorokovu: „Rosu dejte nebesa shůry a oblakové dštěte spravedlivého; otevři se země a vypuč spasitele: a *spravedlnost vzejdi spolu!*“

„Lid, kterýž chodil ve tmě“, sám si rozže „světlo veliké“. On sám v uvědomění svém si „položí v základech siónských kámen, kámen zkušný, úhelný, drahý“!

A brzy řeknem o lidu tom: „Narodil se nám a učiněno jest knížetství na ramenu jeho: a nazváno bude jméno jeho Podivný, Rádce, Silný, Otec budoucího věku, Kníže pokoje. Rozmnoženo bude panování jeho, a pokoji nebude konce.“ —

Nemohlo být věru skvostnějšího štědrovečerního daru, než jest ta schůze politická, položená do Prahy na tyto slavnostní dny! Nejsamostatnější synové národa sejdou se, aby beze všech osobních ohledů uradili se o prospěchu národa. Jejich slova, jejich náhledy rozletí se po vlasti. A bude svítat a bude se bělit, až bude bílý den po vlasti celé!

Jsme v době slunobratu.

NÁRODNÍ LISTY 24. prosince 1874